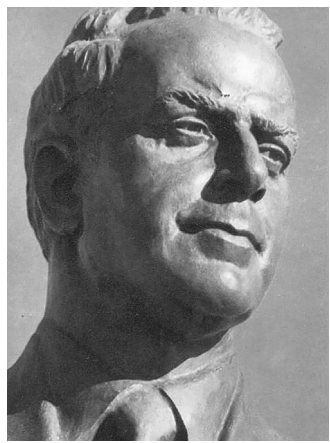

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

Heydar Aliyev

YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir
Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

02 oktyabr
2026-cı il,
cümə
№ 179 (7246)
Qiyməti
60 qəpik

Vətən müharibəsinin 6-cı günü

Müdafiə sənayemiz yeni mərhələdə

2 oktyabr 2020-ci il

- Oktyabrın 2-də Azərbaycan Ordusu əks-hücum əməliyyatlarını cəbhənin bütün istiqamətlərində uğurla davam etdirib. Müdafiə Nazirliyinin məlumatına görə, Ağdərə istiqamətində Madagiz ətrafındakı strateji yüksəkliklər azad olunub. Cəbrayıl-Füzuli istiqamətində qoşunlarımız erməni silahlı birləşmələrinin müqavimətini qırıraq onu geri çəkməyə məcbur edib. Ordumuz Murov dağı istiqamətində də əməliyyat şəraitini tam nəzarətə götürüb. Döyüşlərin gedişində düşmənin 5 zirehli və avtomobil texnikası, 3 hərbi infrastruktur obyektı və xeyli sayda canlı qüvvəsi məhv edilib. Bundan başqa, dayaq məntəqəsinə silah-sursat çaldıran texnikalar bölmələrimiz tərəfindən sıradan çıxarılıb.
- Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 2-də "Əl-Cəzirə" televiziya kanalına müsahibə verib. Dövlətimizin başçısı müsahibəsində Ermənistan silahlı qüvvələrinin genişmiqyaslı təxribatları və Azərbaycan Ordusunun həyata keçirdiyi əks-həmlə əməliyyatı, habelə münaqişə barədə sualları cavablandırılıb.
- Ermənistan silahlı qüvvələrinin 193-cü desant həmlə taborunun komanda birliyi-nin döyüş bayrağı ələ keçirilib.
- Düşmənin ordusuna məxsus ondan çox texnika, o cümlədən "URAL" markalı hərbi maşınlarında silah-sursat, geyimlər, əsgər ləvazimatları aşkarlanıb. Texnikaların əksəriyyətinin istifadəyə yararlı olduğu müəyyənənlişib.
- Müdafiə Nazirliyi düşmənin canlı qüvvəsinin və döyüş texnikasının məhv edilməsinə dair yeni görüntüləri paylaşılıb.

➔ Bax səh. 3

Bu gün Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII qurultayı keçirilir YAP-ın VIII qurultayının nümayəndələri Ulu Öndər Heydər Əliyevin xatirəsini yad ediblər

➔ Bax səh. 2

Bakı TDT-nin müdafiə imkanlarını əlaqələndirir

Müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində güc mərkəzlərinin yenidən formalaşdığı, regional əməkdaşlıq platformalarının global proseslərdə daha fəal mövqe qazandığı bir mərhələ yaşanır. Belə bir şəraitdə Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) türkdilli dövlətlərin yalnız siyasi və iqtisadi deyil, həm də təhlükəsizlik və müdafiə imkanlarının əlaqələndirilməsi baxımından mühüm platformaya çevrilir. Təşkilat üzv və müşahidəçi ölkələrin geniş coğrafi əhatəsi, böyük iqtisadi potensialı, enerji və nəqliyyat imkanları, eləcə də artan müdafiə sənayesi qabiliyyətləri TDT-nin global və regional proseslərdə çəkisini artıran əsas amillərdəndir.

Bu baxımdan Azərbaycanın əlaqələndirici rolu yə-nə də ön plana çıxır. Bakı son illərdə TDT çərçivəsində siyasi dialoqun, iqtisadi inteqrasiyanın, nəqliyyat və logistika əlaqələrinin...

➔ Bax səh. 4

Sadiq və etibarlı tərəfdaş

Asiya İnfrastruktur İnvestisiya Bankının (AIİB) Dohada keçirilən 11-ci İllik Toplantısında Azərbaycanın AIİB-in "Gələcəyin infrastrukturunu" missiyasına töhfə verəcək nəqliyyat, enerji və rəqəmsal bağlantı imkanlarına malik olduğu vurğulanıb. Tədbir çərçivəsində keçirilən müdirlərin dəyirmi masasında AIİB ilə üzv ölkələr arasında gələcək əməkdaşlığın prioritetləri, bank tərəfindən maliyyələşdirilməsi planlaşdırılan yeni investisiya layihələri, regional əməkdaşlıq və inteqrasiya imkanlarının genişləndirilməsi, iqtisadiyyatın gücləndirilməsi və infrastrukturun inkişafı məsələləri müzakirə olunub.

İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarov toplantı çərçivəsində "Sərhədlərdən kənara: regionları birləşdirmək, dayanıqlılığı gücləndirmək" mövzusunda seminarda məruzə ilə çıxış edərək Azərbaycanın "yaşıl iqtisadiyyat"a keçidi və işğaldan...

➔ Bax səh. 5

Bakı global dialoqun yeni platformasını təşkil edir

➔ Bax səh. 2

Azad rəqabətə əsaslanan tərəfdaşlıq

➔ Bax səh. 5

ABŞ-İran danışıqları dalana dirənib

➔ Bax səh. 7

Türkiyədə Suriya və "Hizbullah" arasında danışıqlar aparılıb

➔ Bax səh. 7

BMT Təhlükəsizlik Şurası və beynəlxalq təhlükəsizlik sistemi

➔ Bax səh. 6

23 il, 4500-dən çox itki,
31 mindən çox yaralı...

➔ Bax səh. 7

AQEM Media Forumunun iştirakçılarna

Hörmətli Forum iştirakçıları!

Sizi səmimi-qəlbədən salamlayır və AQEM Media Forumunun Bakı şəhərində işə başlaması münasibətlə təbrik edirik. Azərbaycana xoş gəlmisiniz!

Asiya qitəsinin 90%-ni əhatə edən və 28 üzv dövləti bir araya gətirən Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirə regionda sülhə, təhlükəsizliyə və sabitliyə töhfə verən, dayanıqlı inkişafı təşviq etmək məqsədilə üzv ölkələr arasında qarşılıqlı etimadın və əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinə xidmət edən əhəmiyyətli və unikal dialoq platformasıdır. Son iki il ərzində bu təşkilata sədrlik edən Azərbaycan qarşılıqlı etimad quruculuğu tədbirlərinin təmin olunması yolunda qətiyyət və irdəclilik nümayiş etdirərək AQEM-in institusional imkanlarının gücləndirilməsi, praktiki birgə fəaliyyətin genişləndirilməsi və təşkilatın beynəlxalq münasibətlər sistemində rolunun daha da artırılması üçün səylərini əsirgəməmişdir.

AQEM-ə sədrliyimiz dövründə müxtəlif istiqamətlər üzrə Bakıda keçirilən yüksək səviyyəli görüşlər, beyin mərkəzləri, ekspertlər, biznes dairələri və gənclər arasında

təşkil edilən tədbirlər təşkilat çərçivəsində qarşılıqlı əlaqələrin intensivləşməsinə töhfə verərək Azərbaycanın dialoq və çoxtərəfli əməkdaşlıq məkanı kimi mövqeyinin daha da möhkəmlənməsinə xidmət etmişdir.

Azərbaycanın təşəbbüsü ilə AQEM çərçivəsində ilk Media Forumun Bakıda təşkili və onun AQEM Zirvə Görüşü ərəfəsində keçirilməsi təşkilatın beynəlxalq müstəvidə oynadığı mühüm roluna və sədrliyimiz çərçivəsində üzv dövlətlərlə birgə həyata keçirdiyimiz fəaliyyətə diqqətin cəlb edilməsi baxımından xüsusi önəm kəsb edir.

“Qütbləşmiş dünyada media vasitəsilə etimadın qurulması” mövzusunda həsr edilmiş bugünkü Forum informasiya və kommunikasiya sahəsinin etimad quruculuğunun vacib tərkib hissəsi olduğunu nümayiş etdirmək üçün əlverişli fürsətdir. Media artıq yalnız informasiya mübadiləsi vasitəsi kimi deyil, ictimai diplomatıyanın, qarşılıqlı anlaşmanın və regional əməkdaşlığın mühüm aləti kimi nəzərdən keçirilir.

Azərbaycan AQEM çərçivəsində media və kommunikasiya sahəsinin inkişaf etdirilməsinə, üzv dövlətlər ilə media sahəsində ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlığın genişləndirilməsinə və informasiya mübadiləsi mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsinə xüsusi

diqqət ayırır. Son illər ərzində müxtəlif media qurumları arasında formalaşmış tərəfdaşlıq əlaqələri, eləcə də AQEM üzv dövlətlərindən olan media nümayəndələrinin Azərbaycanın ev sahibliyi etdiyi beynəlxalq media tədbirlərində iştirakı bu istiqamətdə praktiki əməkdaşlıq üçün şərait yaratmışdır. Hazırda dünya sürətlə dəyişən geosiyasi reallıqlar, artan təhlükəsizlik çağırışları, media sahəsində baş verən köklü transformasiyalar ilə səciyyələnen mürəkkəb bir dövr yaşayır. Fərqli maraqların və baxışların toqquşduğu rəqəmsal əsrdə yayılan istənilən məlumat cəmiyyətlərə və dövlətlərə münasibətlərə təsir göstərmək potensialına malikdir.

Baş verən prosesləri işıqlandıran və cəmiyyətə çatdıran media ictimai rəyin formalaşmasına, qarşılıqlı etimad və anlaşmaya, dialoq və əməkdaşlıq imkanlarına təsir göstərən bilən qüvvədir. Dezinformasiyanın geniş yayılması, süni intellekt texnologiyalarından sui-istifadə etməklə saxta informasiya və materialların hazırlanması ictimai etimada birbaşa təsir göstərir. Xüsusilə sosial media və rəqəmsal platformaların informasiya məkanında rolunun sürətlə böyüdüüyü bir zamanda medianın hesabathlılığı və üzərinə düşən məsuliyyəti daha da artır. Bütün

bunlar media institutlarının peşəkarlığına və obyektivliyinə olan tələbləri daha da yüksəldir, ortaq informasiya məsuliyyətinin formalaşdırılmasını zəruri edir.

Etibarlı məlumat yalnız peşəkar jurnalistikanın deyil, bütövlükdə informasiya mühitinin keyfiyyət göstəricisinə çevrilmişdir. Dövlət qurumları, media subyektləri, rəqəmsal platformalar, jurnalistlər, tədqiqatçılar və vətəndaş cəmiyyəti arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi bu baxımdan mühüm əhəmiyyət daşıyır. Media savadlılığının artırılması və yeni texnologiyaların məsuliyyətli tətbiqi də etimadın dayanıqlı əsaslarının yaradılmasının mühüm şərtlərindəndir.

Bu xüsusda AQEM Media Forumunun keçirilməsi media sahəsində əməkdaşlığın yeni məzmun və istiqamətlərlə zənginləşdirilməsi baxımından əlamətdar hadisədir. Əminəm ki, dost ölkələrin nüfuzlu media nümayəndələrinin iştirak etdiyi hazırkı Forum AQEM məkanında media sahəsində iş-

birliyinin inkişafına, birgə layihələrin reallaşmasına, dürüst, effektiv və çevik kommunikasiyanın həyata keçirilməsi ilə bağlı təcrübə mübadiləsinin aparılmasına töhfə verəcəkdir.

Forumun işinə uğurlar və səmərəli müzakirələr arzulayıram.

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 30 sentyabr 2026-cı il

Bakı global dialoqun yeni platformasını təşkil edir

İlham Əliyev: Etibarlı məlumat yalnız peşəkar jurnalistikanın deyil, bütövlükdə informasiya mühitinin keyfiyyət göstəricisinə çevrilməlidir

Qlobal dünyada dialoqun təşviqi, qarşılıqlı fəaliyyətin gücləndirilməsi və dövlətlər arasında etimad mühitinin formalaşdırılması yeni beynəlxalq nizamın əsas çağırışlarından birinə çevrilib. Son illərdə geosiyasi rəqabətin dərinləşməsi, müxtəlif regionlarda münaqişələrin davam etməsi və təhlükəsizlik təhdidlərinin coğrafiyasının genişlənməsi göstərir ki, qarşıdurmaların yalnız hərbi və siyasi vasitələrlə həlli mümkün deyil. Belə bir şəraitdə dövlətləri ortaq maraqlar ətrafında bir araya gətirən çoxtərəfli platformaların əhəmiyyəti daha da artır. Çünki davamlı sülh və sabitlik ilk növbədə dialoq imkanlarının qorunmasından, tərəflər arasında qarşılıqlı anlaşmanın genişləndirilməsindən və etimadın möhkəmləndirilməsindən keçir.

Müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində etimad artıq yalnız diplomatik münasibətlərin elementi deyil, həm də təhlükəsizlik və regional əməkdaşlığın mühüm dayaqlarından biri kimi çıxış edir. Xüsusilə müxtəlif siyasi mövqələrə və təhlükəsizlik maraqlarına malik dövlətlərin eyni masa ətrafında toplanması qarşılıqlı fəaliyyət üçün yeni imkanlar yaradır. Bu baxımdan Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin - AQEM-in fəaliyyəti diqqət çəkir. 1992-ci ildə irəli sürülən təşəbbüs əsasında formalaşan bu platforma Asiya dövlətləri arasında etimad tədbirlərinin həyata keçirilməsi, təhlükəsizlik məsələləri üzrə dialoqun inkişaf etdirilməsi və əməkdaşlığın genişləndirilməsi məqsədi daşıyır.

28 üzv dövlətin iştirakı ilə...

Vurğulandığı kimi, AQEM-in əhəmiyyəti həm də onun müxtəlif geosiyasi mövqələri təmsil edən ölkələri vahid dialoq məkanında birləşdirməsindəndir. Burada məqsəd tərəflərin bütün məsələlər üzrə eyni mövqeyə gəlməsi deyil, fikir ayrılıqlarının dialoq yolu ilə idarə olunması və qarşılıqlı anlaşma imkanlarının artırılmasıdır. Bu yanaşma yeni beynəlxalq nizamın əsas ehtiyaclarından biri olan “qarşıdurmada dialoqa” keçidi şərtləndirən mühüm amillərdəndir.

Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirə - AQEM Asiya qitəsində sülh, təhlükəsizlik, sabitlik və dövlətlərə etimadın möhkəmləndirilməsinə xidmət edən çoxtərəfli siyasi-diplomatik platformadır. Təşəbbüs 5 oktyabr 1992-ci ildə BMT Baş Assambleyasının 47-ci sessiyasında irəli sürülüb və 2002-ci ildə Almatı Aktının qəbulundan sonra AQEM institusional fəaliyyətə başlayıb. Hazırda təşkilatın 28 üzvü var. Onların arasında Azərbaycan, Türkiyə, Çin, Rusiya, Hindistan, İran, İsrail, Pakistan, Qazaxıstan, Özbəkistan və digər Asiya dövlətləri yer alır. ABŞ, Yaponiya, Səudiyyə Ərəbistanı və Türkmənistan daxil olmaqla 10 ölkə müşahidəçi statusundadır. AQEM-in fəaliyyət istiqamətləri hərbi-siyasi təhlükəsizliklə məhdudlaşmır - iqtisadiyyat, ekologiya, humanitar məsələlər, yeni təhdidlər, nəqliyyat və digər sahələr də əhatə edir.

Son iki ildə Azərbaycan AQEM-in institusional imkanlarının gücləndirilməsi üçün say göstərib

Azərbaycan AQEM-in qurucu üzvlə-

rindən biridir və 2024-2026-cı illər üzrə sədrliyi həyata keçirir. Azərbaycanın sədrliyi dövründə təşkilatın institusional transformasiyası, nəqliyyat bağlantıları, rəqəmsallaşma və davamlı inkişaf məsələləri ön plana çıxarılıb. Azərbaycan həmçinin təhlükəsiz və səmərəli nəqliyyat dəhlizlərinin inkişafı üzrə etimad tədbirlərinin əlaqələndiricilərindən biridir. Bu baxımdan AQEM Azərbaycan üçün Asiya ilə Cənubi Qafqaz arasında siyasi, iqtisadi və təhlükəsizlik dialoqunda fəal iştirak etmək üçün mühüm çoxtərəfli platformalardan biri hesab olunur. Qeyd edək ki, oktyabrın 1-də Media və Yayım Şurasının təşkilatçılığı ilə “Qütbləşmiş dünyada media vasitəsilə etimadın qurulması” mövzusunda Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin (AQEM) Media Forumu keçirilib. Prezident İlham Əliyev AQEM Media Forumunun iştirakçılarna müraciətində bildirib ki, Asiya qitəsinin 90%-ni əhatə edən və 28 üzv dövləti bir araya gətirən Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və

rılması muzakirə olunub. Bu baxımdan beyin mərkəzləri və ekspert icması ilə əməkdaşlıq xüsusi əhəmiyyət daşıyır. 2025-ci ilin sentyabrında Bakıda keçirilən AQEM-in 13-cü Beyin Mərkəzləri Forumunda 21 üzv dövlətdən və təşkilatlardan 73 iştirakçı regional təhlükəsizlik, rəqəmsal transformasiya şəraitində təchizat zəncirləri, bağlantılar və AQEM-in institusional inkişafını muzakirə edib.

İqtisadi istiqamətdə isə 2025-ci ilin mayında Bakıda AQEM Biznes Şurasının VIII plenar sessiyası və X Biznes Forumu təşkil olunub. Tədbirdə 19 üzv dövlətdən 220-dən çox iştirakçı rəqəmsallaşma, sənaye əməkdaşlığı, qadın sahibkarlığı, ağıllı şəhərlər, yaşıl transformasiya və global dəyər zəncirlərini muzakirə edib.

Gənclər diplomatiyası da sədrliyin mühüm istiqamətlərindən biri olub. 2025-ci ilin noyabrında Bakıda AQEM Gənclər Şurasının VIII toplantısına 19 üzv dövlətdən 100-dən çox nümayəndə qatılıb. 2026-cı ilin iyununda keçirilən IX toplantı isə 17 üzv dövlətdən 120-dən çox gənc, mühəndis və dövlət nümayəndəsini bir araya gətirib. Oktyabrın 1-də Media və Yayım Şurasının təşkilatçılığı ilə “Qütbləşmiş dünyada media vasitəsilə etimadın qurulması” mövzusunda Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin (AQEM) Media Forumu da yadda qalan tədbirlərdəndir - bu tədbir global

informasiya məkanında qarşılıqlı etimadın daha da gücləndirilməsinə mühüm töhfə vəd edir. Prezident İlham Əliyev Media Forumun iştirakçılarna müraciətində bildirib ki, AQEM-ə sədrliyimiz dövründə müxtəlif istiqamətlər üzrə Bakıda keçirilən tədbirlər qarşılıqlı əlaqələrin intensivləşməsinə töhfə verərək Azərbaycanın dialoq və çoxtərəfli əməkdaşlıq məkanı kimi mövqeyinin daha da möhkəmlənməsinə xidmət etmişdir: “Azərbaycanın təşəbbüsü ilə AQEM çərçivəsində ilk Media Forumun Bakıda təşkili və onun AQEM Zirvə Görüşü ərəfəsində keçirilməsi təşkilatın beynəlxalq müstəvidə oynadığı mühüm roluna və sədrliyimiz çərçivəsində üzv dövlətlərlə birgə həyata keçirdiyimiz fəaliyyətə diqqətin cəlb edilməsi baxımından xüsusi önəm kəsb edir”.

Azərbaycan cərcəhisində media və kommunikasiya sahəsinin inkişaf etdirilməsinə xüsusi diqqət ayırır

Qloballaşan dünyada informasiya axınlarının sürətlənməsi medianın beynəlxalq münasibətlərdəki rolunu əhəmiyyətli dərəcədə dəyişib. Artıq media yalnız hadisələri cəmiyyətə çatdırın vasitə deyil, ölkələr və xalqlar arasında təmasların genişlənməsinə, qarşılıqlı təsəvvürlərin formalaşmasına və ictimai diplomatıyanın inkişafına təsir göstərən mühüm platformadır. Xüsusilə geosiyasi ziddiyyətlərin artdığı bir dövrdə düzgün, operativ və etibarlı informasiya mübadiləsi qarşıdurmaların dərinləşməsinin qarşısını alınması baxımından da əhəmiyyət qazanır.

Azərbaycanın AQEM sədrliyi çərçivəsində bu məsələyə diqqət yetirməsi də məhz belə çoxşaxəli əməkdaşlıq yanaşmasının tərkib hissəsidir. Bakı media və kommunikasiya sahəsində üzv dövlətlər arasında əlaqələrin genişləndirilməsi, qarşılıqlı informasiya mübadiləsinin inkişafı və peşəkar təmasların artırılması üçün platforma rolunu gücləndirməyə çalışır. Bu istiqamət AQEM-in yalnız siyasi-diplomatik deyil, həm də ictimai və informasiya ölçüsünü genişləndirir. Dövlət başçısı müraciətində qeyd edib ki, “Qütbləşmiş dünyada media vasitəsilə etimadın qurulması” mövzusunda həsr edilmiş Forum informasiya və kommunikasiya sahəsinin etimad quruculuğunun vacib tərkib hissəsi olduğunu nümayiş etdirmək üçün əlverişli fürsətdir: “Media artıq yalnız informasiya mübadiləsi vasitəsi kimi deyil, ictimai diplomatıyanın, qarşılıqlı anlaşmanın və regional əməkdaşlığın mühüm aləti kimi nəzərdən keçirilir. Azərbaycan AQEM çərçivəsində

yötlərə təsir göstərmək potensialına malikdir: “Baş verən prosesləri işıqlandıran və cəmiyyətə çatdıran media ictimai rəyin formalaşmasına, qarşılıqlı etimad və anlaşmaya, dialoq və əməkdaşlıq imkanlarına təsir göstərən bilən qüvvədir. Dezinformasiyanın geniş yayılması, süni intellekt texnologiyalarından sui-istifadə etməklə saxta informasiya və materialların hazırlanması ictimai etimada birbaşa təsir göstərir. Xüsusilə sosial media və rəqəmsal platformaların informasiya məkanında rolunun sürətlə böyüdüüyü bir zamanda medianın hesabathlılığı və üzərinə düşən məsuliyyəti daha da artır. Bütün bunlar media institutlarının peşəkarlığına və obyektivliyinə olan tələbləri daha da yüksəldir, ortaq informasiya məsuliyyətinin formalaşdırılmasını zəruri edir”.

Forum AQEM məkanında media sahəsində iştirakinin inkişafına töhfə verəcək

AQEM Media Forumun əhəmiyyəti olduqcu mühümdür - üzv dövlətlərin media qurumları arasında informasiya mübadiləsi ilə yanaşı əsas istiqamətlərdən biri də müxtəlif ölkələrin media təcrübəsinin qarşılıqlı öyrənilməsi, peşəkar əlaqələrin genişləndirilməsi və müasir informasiya mühitinin yaratdığı çağırışlara birgə yanaşmaların formalaşdırılmasıdır. Qarşılıqlı treninqlər, seminarlar və praktiki muzakirələr müxtəlif ölkələrin media nümayəndələrinə bir-birinin iş metodları

ilə tanış olmaq, uğurlu nümunələri öyrənmək və onları öz fəaliyyət istiqamətlərində tətbiq etmək imkanı verir.

Xüsusilə süni intellekt, rəqəmsal media, sosial şəbəkələr və multimedia jurnalistikasının sürətlə inkişaf etdiyi bir şəraitdə texnoloji yeniliklərin media fəaliyyətinə inteqrasiyası artıq seçim deyil, zərurətə çevrilir. Bu baxımdan müxtəlif AQEM üzvlərinin media sahəsində əldə etdiyi təcrübələrin bölüşdürülməsi həm peşəkar inkişaf sürətləndirir, həm də yeni əməkdaşlıq formatlarının yaranmasına zəmin yarada bilər. Prezident İlham Əliyev qeyd edib ki, etibarlı məlumat yalnız peşəkar jurnalistikanın deyil, bütövlükdə informasiya mühitinin keyfiyyət göstəricisinə çevrilmişdir. Dövlət qurumları, media subyektləri, rəqəmsal platformalar, jurnalistlər, tədqiqatçılar və vətəndaş cəmiyyəti arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi bu baxımdan mühüm əhəmiyyət daşıyır. Media savadlılığının artırılması və yeni texnologiyaların məsuliyyətli tətbiqi də etimadın dayanıqlı əsaslarının yaradılmasının mühüm şərtlərindəndir: “Bu xüsusda AQEM Media Forumunun keçirilməsi media sahəsində əməkdaşlığın yeni məzmun və istiqamətlərlə zənginləşdirilməsi baxımından əlamətdar hadisədir. Əminəm ki, dost ölkələrin nüfuzlu media nümayəndələrinin iştirak etdiyi hazırkı Forum AQEM məkanında media sahəsində işbirliyinin inkişafına, birgə layihələrin reallaşmasına, dürüst, effektiv və çevik kommunikasiyanın həyata keçirilməsi ilə bağlı təcrübə mübadiləsinin aparılmasına töhfə verəcəkdir”.

Pərviz SADAYOĞLU

Müdafiə sənayemiz yeni mərhələdə

Dünyada beynəlxalq prinsiplərin ikili standartların kölgəsində qaldığı, güc amilinin önə keçdiyi bir dönmədə yaşayırıq. Mövcud reallıqlar elədir ki, hər bir dövlət mütləq qaydada özünün təhlükəsizliyi qayğısına qalmalıdır. Azərbaycan da məhz bu yolu tutub. Prezident İlham Əliyevin bu günlərdə Bakının ev sahibliyi etdiyi “ADEX

2026” 6-cı Azərbaycan Beynəlxalq Müdafiə Sərgisinin və “Securix Caspian 2026” 15-ci Yubiley Beynəlxalq Daxili Təhlükəsizlik, Mühafizə və Xilasetmə Avadanlıqları Sərgisinin iştirakçılarına ünvanladığı müraciətiləndə vurğuladığı kimi, müdafiə qabiliyyətinin möhkəmləndirilməsi və milli təhlükəsizliyin təmin edilməsi Azər-

baycının dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biridir.

Dövlətimizin başçısının müəyyənləşdirdiyi bu strateji kursa uyğun olaraq respublikamızın müdafiə qabiliyyətinin möhkəmləndirilməsi fərqli istiqamətlərdə həyata keçirilir. Bunlardan biri, heç şübhəsiz ki, dünyanın ən qabaqcıl şirkətləri-

nin istehsalı olan müxtəlif növ hərbi texnikanın Ordumuzun arsenalına daxil edilməsidir. Uğurlu diplomatiya dünyada Azərbaycana və onun Liderinə böyük nüfuz və dostlar qazandırır. Bunun sayəsində də ölkəmiz dünyada silah satışındakı qadağalardan və məhdudiyyətlərdən yan keçməklə Ordunun müasir silahlarla təchizatını

yüksək səviyyəyə qaldırmağa nail olub.

Azərbaycan Ordusunun gücləndirilməsinin digər mühüm mənbəyi qismində isə Prezident İlham Əliyevin qətiyyətli siyasiradəsi əsasında yaradılan milli müdafiə sənayesi çıxış edir. Yerli müəssisələrdə buraxılan və Ordunun arsenalına daxil edilən müxtəlif növ silah və

sursatlar 44 günlük Vətən müharibəsində və 23 saatlıq lokal xarakterli antiterror əməliyyatında özünün keyfiyyət göstəricilərini bilavasitə döyüş meydanlarında təsdiqlədi. Eyni zamanda, “ADEX 2026” sərgisində nümayiş olunan yerli istehsal məxsus hərbi texnika bir daha təsdiqləyir ki, müdafiə sənayemiz yeni mərhələyə yüksəlib.

Yüksək rəqabət qabiliyyətinə malik müdafiə sənayesinin qurulması böyük nailiyyətdir

Bu gün dünyada özünü müstəqil adlandıran dövlətlərin sayı çoxdur. Lakin dövlətlərin real müstəqilliyi üçün bir sıra fundamental şərtlər təmin olunmalıdır. Tam əminliklə demək mümkündür ki, müdafiə sənayesinin yaradılması da belə fundamental şərtlər sırasında yer alır. Respublikamızda Prezident İlham Əliyevin müvafiq Sərəncamı əsasında 2005-ci ildə Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin yaradılması müstəqil Azərbaycanın tarixində böyük nailiyyətdir və strateji önəm daşıyır. Qurumun fəaliyyət istiqamətlərini, əsasən, müdafiə sənayesi sahəsində vahid dövlət siyasətinin formalaşmasında iştirak etmək və bu siyasətin həyata keçirilməsini, habelə müdafiə sənayesi sahəsinin inkişafını təmin etmək, dövlət sifərişi əsasında hərbi texnika, silah, mühəndis texnikası, ehtiyat hissələri, döyüş sursatları və digər müdafiə təyinatlı məhsullar üzrə Dövlət Müdafiə Sifərişi Programına uyğun olaraq müdafiə təyinatlı məhsulların yaradılmasını, istehsalını, təkmilləşdirilməsini, təmirini, utilizasiyasını, idxal-ixracını təmin etmək daxildir. Milli müdafiə sənayesi quruculuğuna prioritet yanaşmanın davamı olaraq Prezident İlham Əliyev 7 sentyabr 2023-cü il tarixində Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin tabeliyində “Azərsilah” Müdafiə Sənayesi Holdingi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin (QSC) yaradılması haqqında Fərman imzalayıb. QSC ölkənin müdafiə sənayesinin müasir tələblərə uyğunlaşdırılması və ordunun hərbi-texniki təchizatının daxili istehsal hesabına təmin edilməsi, Azərbaycanın regionda silah istehsal edən əsas sənaye mərkəzlərindən birinə çevrilməsinə nail olunması, habelə bu sahədə fəaliyyət göstərən dövlət müəssisələrinin qabaqcıl korporativ idarəetmə təcrübəsi tətbiq edilməklə rəqabətə davamlılığının, maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətində dayanıqlılığın artırılması, gəlir və xərclərinə nəzarətin daha da gücləndirilməsi, vahid prinsiplər əsasında idarə olunması məqsədilə yaradılıb. Fərmana əsasən qurum silah istehsalının, ixracının, satışının təşkilini həyata keçirir, tabeliyində olan hüquqi şəxslərin vahid prinsiplər əsasında idarə edilməsi, fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, onların maliyyə sabitliyinin və dayanıqlılığının yaxşılaşdırılması sahəsində işləri yerinə yetirir.

Hazırda Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin tabeliyində olan çoxlu sayda istehsalat böyük uğurla fəaliyyət göstərir. Artıq ordumuzun müxtəlif növ silah-sursatla təchizatı məhz yerli istehsal hesabına təmin edilir. O cümlədən respublikamızda buraxılan hərbi təyinatlı məhsulların müəyyən qismi ixraca yönəldilir. Qeyd edək ki, daxili istehsalat əid “Zəfər”, “Zəfər-K”, “İnam” tapançaları, PKT, PKM pulemyotları, “Mübariz”, “İstiqal”, “Komando” tipli “Aşırım” minaatanları, “Matador” və “Marauder” zirehli hərbi texnikaları keyfiyyət göstəricilərinə görə öz seqmentləri üzrə bütün dünyada ən yaxşılarından sayılır. Bütövlükdə, müəssisələrimizdə dünya bazarında rəqabətə davamlı mündən artıq çeşiddə müdafiə təyinatlı məhsul - silahlar, sursatlar, insansız sistemlər istehsal olunur. Eyni zamanda, zirehli texnika və aviasiya vasitələrinin əsaslı təmiri, modernləşdirilməsi uğurla yerinə yetirilir.

Görülən işlərin nəticəsidir ki, Müdafiə Sənayesi Nazirliyi aviasiya, nəvəsiqasiya, cihazqayırma və digər istiqamətlər üzrə dünyanın inkişaf etmiş ölkələri ilə əməkdaşlıq edir. 2009-cu ildən başlayaraq nazirliyin müəssisələrində istehsal olunan məhsullar xaricdə keçirilən beynəlxalq müdafiə sənayesi sərgilərində də nümayiş etdirilir. Bu sərgilərdə Azərbaycan istehsalı olan məhsullar bir qayda olaraq böyük maraqla qarşılanı.

Azərbaycanın ev sahibliyi ilə keçirilən “ADEX” sərgisi artıq dünyada beynəlxalq əməkdaşlıq platforması kimi tanınır. Dünya miqyasında sərgiyə marağın getdikcə artması bunun əyani təsdiqidir. Bakı Ekspo Mərkəzində keçirilən “ADEX 2026” 6-cı Azərbaycan Beynəlxalq Müdafiə Sərgisinə 39 ölkədən 59 xarici rəsmi nümayəndə heyəti qatılıb. 30 ölkədən 280-dən çox şirkət və təşkilat isə burada öz məhsullarını nümayiş etdirib. ABŞ, Türkiyə, Rusiya, Çin, İtaliya, Belarus, Pakistan və Özbəkistan da daxil olmaqla 14 ölkə sərgidə öz milli

pavilyonu ilə təmsil olunub.

Sərgi yalnız müxtəlif növ hərbi texnikanın və silahların nümayişini deyil, yaddaqalan olmayıb. Tədbir çərçivəsində həmçinin çoxsaylı görüşlər keçirilib, müzakirələr aparılıb və əməkdaşlığa dair sənədlər imzalanıb.

O cümlədən sərgi çərçivəsində Azərbaycanın müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənov beynəlxalq tədbirə qatılan Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının və Slovakiyanın müdafiə nazirləri ilə görüşüb.

Müdafiə naziri ölkəmizin Birləşmiş Krallıqla və Slovakiya Respublikası ilə bütün sahələrdə, xüsusilə də müdafiə və təhlükəsizlik məsələlərində əməkdaşlığa daim maraqlı olduğunu vurğulayaraq, bu əlaqələrin mövcud vəziyyətindən razılıq bildirib.

Azərbaycanda səfərdə olmaqdən və sərgidə iştirak etməkdən məmnunluqla ifadə edən Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının müdafiə naziri dövlət naziri Lord Vernon Kooker və Slovakiya Respublikasının Baş nazirinin müavini və müdafiə naziri Robert Kalinac dövlətlərimizin müdafiə strukturları arasında hərbi təhsil, hərbi-texniki innovasiyalar, həmçinin digər istiqamətlərdə əməkdaşlıqların müsbət müstəvidə davam etdiyini vurğulayıb.

Görüşlərdə nazirlər müdafiə və təhlükəsizlik, hərbi və hərbi-texniki sahələrdə əməkdaşlığa dair gələcək planları müzakirə edib, eləcə də qarşılıqlı maraqlı doğuran məsələlər barədə geniş fikir mübadiləsi aparılıb.

Azərbaycanın müdafiə naziri Rusiya Federasiyasının müdafiə nazirinin müavini Vasilii Sergeyevici Osmakovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə də bir araya gəlib. Müdafiə Nazirliyindən

Milli müdafiə sənayesinin gələcək inkişaf prioritetləri

Müdafiə sənayesinin xarakteri elədir ki, burada daim dəyişən çağırışlara cavab vermək, mütləmədi qaydada yenilənmək əsas şərtlərdən biridir. Artan rəqabətdə geridə qalmaq ölkənin müdafiəsində uduzmaq anlamına gəlir. Müdafiə sənayesi naziri Vüqar Mustafayev “ADEX-2026” 6-cı Azərbaycan Beynəlxalq Müdafiə Sərgisinin və “Securix Caspian” 15-si Yubiley Beynəlxalq Daxili Təhlükəsizlik, Mühafizə və Xilasetmə Avadanlıqları Sərgisinin açılış mərasimindəki çıxışında bildirib ki, 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılan təcrübə müdafiə sənayesinin gələcək inkişaf prioritetlərinin formalaşmasına da ciddi təsir göstərib. Məhz bu yanaşmadan irəli gələrək son illərdə atılan mühüm addımlardan biri özəl sektorun müdafiə sənayesində daha fəal iştirakının təmin edilməsidir.

“Bu gün “ADEX” sərgisində 20-dən çox yerli özəl təşkilat öz məhsul və həllərini təqdim edir. Onların böyük hissəsi artıq Silahlı Qüvvələrimizin təchizatında iştirak edir. Bir neçəsi isə ixrac fəaliyyətinə başlayıb. Eyni zamanda, bir sıra yeni məhsullar üzrə yekun sınaqlar davam etməkdədir və qarşıdakı dövrlərdə yerli şirkətlərin müdafiə təchizatındakı payının artacağını gözləyirik. Bizim yanaşmamız ondan ibarətdir ki, güclü milli müdafiə sənayesi yalnız dövlət müəssisə-

lərinin imkanları üzərində qurula bilməz. Dövlətin institusional və istehsal imkanları özəl sektorun çevikliyi, təşəbbüsü, innovasiya potensialı və investisiya qabiliyyəti ilə tamamlanmalıdır. Məhz belə bir əməkdaşlıq modeli daha rəqabətqabiliyyətli və dayanıqlı müdafiə sənayesi ekosisteminin formalaşmasına imkan verir”, - deyər Vüqar Mustafayev vurğulayıb.

Nazirin sözlərinə görə, bu gün üstünlük daha mürəkkəb platformaya sahib olmaqda deyil. Üstünlük məlumatı tez görmək, düzgün emal etmək, qərar sürətlə vermək və istehsalı həmin qərara uyğunlaşdırmaq qabiliyyəti tələb edir. Eyni zamanda, istehsal miqyası, ehtiyatlar, kritik materiallara və mikroelektronikaya çıxış, eləcə də təchizat zəncirinin dayanıqlılığı yenidən strateji əhəmiyyət qazanıb. Bütün bunların arasında isə, sözsüz ki, ən qiymətli resurs olan insan kapitalı dayanır.

Nazir bildirib ki, mühəndis, programçı, texnoloq və sınaq müəxəssisi olmadan heç bir texnologiya davamlı üstünlüyə çevrilmir. “Qarşımızda duran məqsəd yalnız istehsal həcmi artırmaq deyil. Əsas hədəf milli mühəndislik qabiliyyətini inkişaf etdirmək, texnoloji müstəqilliyi gücləndirmək və uzunmüddətli, dayanıqlı müdafiə sənayesi bazası formalaşdırmaqdır”, - deyər nazir vurğulayıb.

Genişlənən beynəlxalq əməkdaşlıq

bildirilib ki, tərəflər regionda sülhün və təhlükəsizliyin təmin olunmasında hərbi, hərbi-texniki sahələrdə əməkdaşlıqların rolunu və qarşılıqlı maraqlı doğuran digər məsələləri müzakirə ediblər.

“ADEX 2026” çərçivəsində Zakir Həsənov həmçinin ölkəmizdə səfərdə olan Birləşmiş Ərəb Əmirliyi (BƏƏ) müdafiə işləri üzrə dövlət naziri və Nazirlər Kabinetinin üzvü Məhəmməd bin Mubərrək Fədal Əl Mazrouei ilə görüşüb. Görüşdə tərəflər ölkələrimiz arasında hərbi, hərbi-texniki sahələrdə əməkdaşlığın mövcud vəziyyəti və inkişaf perspektivləri, birgə təlimlər, eləcə də müdafiə və təhlükəsizlik məsələləri ilə bağlı dövlətlər arasında dialoqun əhəmiyyəti haqqında fikir mübadiləsi aparılıb.

Bundan başqa, Azərbaycanın müdafiə nazirinin birinci müavini - Azərbaycan Ordusunun Baş Qərargah rəisi general-polkovnik Kərim Vəliyev İran Silahlı Qüvvələri Baş Qərargahının əməliyyat üzrə müavini general-leytenant Reza Şeyxhəsəninin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb. Səmimi qəbulda görüş təşəkkür edən qonaq ölkəsinin tarixən dostluq və mehriban qonşuluq şəraitində yaşamış Azərbaycanla ikitərəfli hərbi əməkdaşlığın inkişafında maraqlı olduğunu bildirib.

Son illərdə Azərbaycanla Özbəkistan arasında strateji tərəfdaşlıq münasibətləri daha da dərinləşib. Dost ölkələr müxtəlif istiqamətlərdə, o cümlədən hərbi sahədə əməkdaşlığı genişləndirirlər. Bunun nəvbəti təzahürü olaraq bu günlərdə respublikamızda keçirilən “Birliyin Gücü - 2026” hərbi təlimlərinə Türkiyə hərbiçiləri ilə yanaşı, Özbəkistan ordusunun təmsilçiləri də qatılıblar.

“ADEX 2026” çərçivəsində Zakir Həsənovla Özbəkistanın müdafiə naziri general-leytenant Şuxrat Xalmuxamedov arasında baş tutan görüşdə tərəflər ölkələr

arısında hərbi, hərbi təhsil, hərbi-texniki sahələrdə əlaqələrimizin mövcud vəziyyətini və inkişaf perspektivlərini müzakirə edib, həmçinin qarşılıqlı maraqlı kəşb edən məsələlər barədə tərəflər söhbət ediblər.

Sonda Azərbaycan ilə Özbəkistan Müdafiə nazirlikləri arasında 2027-ci ilə dair “İkitərəfli Hərbi Əməkdaşlıq” planı imzalanıb.

Azərbaycanın müdafiə naziri Zakir Həsənovla “ADEX-2026” 6-cı Azərbaycan Beynəlxalq Müdafiə Sərgisində iştirak etmək məqsədilə ölkəmizdə rəsmi səfərdə olan Türkiyə Respublikası Prezident Administrasiyası yanında Müdafiə Sənayesi İdarəsinin sədri Haluk Gürgün arasında da görüş keçirilib.

Müdafiə Nazirliyindən verilən məlumata görə, görüşdə Azərbaycan ilə Türkiyə arasında hərbi və hərbi-texniki sahələrdə əməkdaşlığın inkişaf etdirildiyi, mövcud olan strateji mütəfəqqiliyin və müdafiə sahəsində əməkdaşlığın regional təhlükəsizliyə, dayanıqlı sülhə və sabitliyə dəstək məqsədi daşıdığı xüsusi qeyd edilib.

General-polkovnik Zakir Həsənov və Haluk Gürgün müdafiə sahəsində birgə layihələrin mövcud vəziyyətini və inkişaf perspektivlərini müzakirə edib, eləcə də qarşılıqlı maraqlı doğuran digər məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparılıb.

Beynəlxalq sərgi çərçivəsində Türkiyənin “ASELSAN”, “Baykar”, “Roketsan” və “TUSAŞ” hərbi-sənaye şirkətlərinə məxsus stendlərə baxış keçirilib, nümayiş etdirilən silah, texnika, aviasiya və uçuş vasitələri haqqında Azərbaycan nümayəndə heyətinə tərəflə məlumat verilib. Azərbaycanın Müdafiə Nazirliyi ilə Türkiyənin müdafiə sənayesi şirkətləri arasında əməkdaşlığa dair müqavilələr imzalanıb.

Mübariz ABDULLAYEV

“ADEX 2026” da Azərbaycanın ilk dəfə nümayiş etdirilən hərbi texnika və silahları

Azərbaycan “ADEX 2026”da yerli istehsalat əid olan bir sıra hərbi texnika və silahlarını ilk dəfə beynəlxalq ictimaiyyətə təqdim edib. BARS yüksək sürətli kamikadze dronu da bu sırada yer alır. Bu silahlardan havada dronla dronu məhv etmək məqsədilə istifadə olunur.

Eyni zamanda, KİQR-01, KİQR-02 və KİQR-03 Azərbaycan istehsalı olan kamikadze tipli kiçik insansız quru robotları da “ADEX 2026”da ilk dəfə nümayiş etdirilib.

Azərbaycan Müdafiə Sənayesi Nazirliyinin istehsal etdiyi SİQR-01 və SİQR-02 silahlı insansız quru robotları, Azərbaycan istehsalı olan 30 millimetrlilik QK qumbaraatanı, Türkiyənin “Turkish Aerospace” şirkəti tərəfindən ölkəmiz üçün istehsal olunan “Hürkuş” yeni növ təlim təyyarəsi də ilk dəfə sərgilənən hərbi texnika və silahlardır.

Həmçinin, Azərbaycan-Tür-

kiyə birgə istehsalı olan zərbə PUA-sı “ADEX 2026” sərgisində ilk dəfə nümayiş olunan kamikadze tipli drondur. Onun uzunluğu 3,5, qanad açıqlığı 3,2 metrdir, uçuş müddəti isə 2 saatdır.

Sərgidə həmçinin “Bayraktar Teknoloji Azərbaycan” MMC (BTA) şirkətində çalışan azərbaycanlı mühəndis və texniklər tərəfindən hazırlanmış “KASIRGA” dronunun sursatı ilk dəfə ictimaiyyətə təqdim edilib. 2022-ci ildə təsis edilmiş BTA şirkətinin ilk platforması olan “KASIRGA” dronunun sursatının azərbaycanlı mühəndis və texniklər tərəfindən hazırlanması xüsusi önəm daşıyır.

Şaquli qalxmə-nmə qabiliyyətinə malik olan “KASIRGA” heç bir uçuş-ennmə zolağına ehtiyac olmadan müxtəlif relyef şəraitində və ya təkrarlı nəqliyyat vasitələri üzərindən avtonom şəkildə qalxmə və ennmə həyata keçirə bilər.

Platforma havada asılı qalma

və üfqi uçuş mərhələlərində 4 elektrik mühərrikindən istifadə edir və həm kamikadze (dolanan sursat), həm də kəşfiyyat-müşahidə əməliyyatlarında fəaliyyət göstərə bilər.

5 kiloqramlıq döyüş başlığı və süni intellekt dəstəklilik elektro-optik (EO) kamera sistemi ilə təchiz olunan “KASIRGA” yüksək dəqiqliklə nişanalma imkanına malikdir. 80 kilometrdrdən artıq rabitə məsafəsinə malik olan platforma “Bayraktar TB2”, “Bayraktar TB3” və ya “AKINCI” PUA-ları üzərindən rabitə retranslyatoru imkanından istifadə etməklə əməliyyatlar həyata keçirir.

Antijamming (siqnal maneələrini qarşı dayanıqlılıqlı), vizual mövqələndirmə və sensor məlumatlarının sintezi əsasında işləyən avtonom uçuş sistemləri ilə təchiz olunan “KASIRGA” kamikadze tapşırıqlarında 60, kəşfiyyat fəaliyyətlərində isə 90 kilometr radiusunda əməliyyatları icraetmə qabiliyyətinə malikdir.

YAP-ın VIII qurultayının nümayəndələri Ulu Öndər Heydər Əliyevin xatirəsini yad ediblər

Oktyabrın 1-də Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII qurultayının nümayəndələri Fəxrli xiyabanda müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradıcısı, xalqımızın Ümmümilli Lideri Heydər Əliyevin xatirəsini yad edib, məzarı önünə əklil və gül dəstələri qoyublar.

Görkəmli oftalmoloq-alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın da xatirəsi anılıb, məzarı üzərinə tər güllər düzülüb.

Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII qurultayına hazırlıq çərçivəsində 2026-cı il sentyabrın 7-dən 19-dək partiyanın 84 yerli təşkilatı tərəfindən ümumilikdə 16239 nəfərin iştirakı ilə keçirilən hesabat konfranslarında VII qurultaydan sonra qarşıya qoyulan vəzifələrin icrası istiqamətində görülmüş işlər dair məruzələr dinlənilib və ol-

də olunmuş nəticələr təhlil edilərək geniş müzakirələr aparılmışdır. Bütün konfranslarda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri cənab İlham Əliyevin həyata keçirdiyi siyasət birmənalı olaraq yekdilliklə dəstəklənmiş, Onun Azərbaycanın qazandığı nailiyyətlərdə, müstəqilliyinin qorunmasında, ərazi bütövlüyünün və mütləq suverenliyinin təmin edilməsində titanik fəaliyyəti xüsusilə vurğulanmış və Azərbaycanın növbəti Cənubi Qafqazda, daha geniş coğrafiyada söz sahibinə çevrildiyi qürurla qeyd edilmişdir. Hesabat konfranslarının yekunlarına əsasən rayon və şəhər təşkilatları tərəfindən VIII qurultaya 960 nəfər nümayəndə seçilmişdir. Qurultay oktyabrın 2-də Heydər Əliyev Mərkəzində keçiriləcəkdir.

Bakı TDT-nin müdafiə imkanlarını əlaqələndirir

Təşkilatın müdafiə sənayesi sahəsində əməkdaşlıq üzrə Yol Xəritəsi qəbul edilib

Müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində güc mərkəzlərinin yenidən formalaşdığı, regional əməkdaşlıq platformalarının global proseslərdə daha fəal mövqə qazandığı bir mərhələ yaşanır. Belə bir şəraitdə Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) türkdilli dövlətlərin yalnız siyasi və iqtisadi deyil, həm də təhlükəsizlik və müdafiə imkanlarının əlaqələndirilməsi ba-

xımından mühüm platformaya çevrilir. Təşkilata üzv və müşahidəçi ölkələrin geniş coğrafi əhatəsi, böyük iqtisadi potensialı, enerji və nəqliyyat imkanları, eləcə də artan müdafiə sənayesi qabiliyyətləri TDT-nin global və regional proseslərdə çəkisini artıran əsas amillərdəndir.

Bu baxımdan Azərbaycanın əlaqələndirici rolu yenə də ön plana çıxır. Bakı son illərdə

TDT çərçivəsində siyasi dialoqun, iqtisadi inteqrasiyanın, nəqliyyat və logistika əlaqələrinin, humanitar münasibətlərin və təhlükəsizlik əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsi istiqamətində mühüm təşəbbüslərin mərkəzlərindən biri kimi çıxış edir. Azərbaycanın həm hərbi təcrübəsi, həm müdafiə sənayesinin inkişafı, həm də beynəlxalq müdafiə sənayesi əməkdaşlı-

ğında formalaşdırdığı geniş tərəfdaşlıq şəbəkəsi bu prosesə əlavə imkanlar yaradır.

Bakıda keçirilən ADEX sərgisi də bu baxımdan yalnız müdafiə məhsullarının nümayiş olunduğu beynəlxalq tədbir kimi qiymətləndirilə bilməz. Sərgi TDT məkanında müdafiə sənayesi potensialının qarşılıqlı tanınması, yeni texnologiyaların müzakirəsi, birgə istehsal və

kooperasiya imkanlarının araşdırılması üçün mühüm platforma rolunu oynaya bilər. Burada TDT ölkələrinin şirkətləri arasında əlaqələrin genişlənməsi gələcəkdə müdafiə sənayesi sahəsində daha sistemli əməkdaşlığın formalaşmasına zəmin yarada bilər. Xüsusilə pilotsuz uçuş aparatları, elektron sistemlər, rabitə və kəşfiyyat texnologiyaları, zirehli texnika və digər

müdafiə vasitələri üzrə təcrübə mübadiləsinin genişləndirilməsi Türk dövlətlərinin ayrı-ayrılıqda mövcud imkanlarının daha səmərəli şəkildə birləşdirilməsinə şərait yarada bilər. Bu mənada ADEX TDT daxilində müdafiə sənayesi əlaqələrinin yeni mərhələyə keçdiyi üçün praktik dialoq meydanlarından birinə çevrilmək potensialına malikdir.

İkinci iclas...

Yeri gəlmişkən, “ADEX-2026” 6-cı Azərbaycan Beynəlxalq Müdafiə Sərgisi çərçivəsində oktyabrın 1-də TDT üzv dövlətlərin müdafiə sənayesi qurumlarının rəhbərlərinin ikinci iclası keçirilib. İclasda Azərbaycanın müdafiə sənayesi naziri Vüqar Mustafayev, TDT-nin Baş katibi Kubanışbek Ömürəliyev və digər üzv dövlətlərin müdafiə sənayesi qurumlarının rəhbərləri iştirak ediblər. V.Mustafayev iclası açıq elan edərək tədbir iştirakçılarını salamlayıb, onları Azərbaycana görməkdən məmnunluğunu bildirib. O qeyd edib ki, iclasın “ADEX-2026” 6-cı Azərbaycan Bey-

nəlxalq Müdafiə Sərgisi çərçivəsində keçirilməsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Bu, yalnız müzakirə aparmaq deyil, eyni zamanda, ölkələrin real sənaye imkanlarını, texnologiyalarını və potensial tərəfdaşlarını bir məkanda görmək imkanı verir.

Nazir Türk dövlətləri arasında münasibətlərin bu gün yüksək səviyyəli dialoq, qarşı-

lıqlı etimad və ortaq maraqlar üzərində inkişaf etdiyini, müdafiə sənayesi sahəsində əməkdaşlığın bu münasibətlərin gətirdikcə daha praktik və strateji istiqamətlərindən birinə çevrildiyini diqqətə çatdırıb.

İclasda kadr və mühəndislik potensialı, institusional əməkdaşlıq, birgə istehsal və

sənaye kooperasiyası, tədqiqat, inkişaf və yeni texnologiyalar istiqamətində müzakirələr aparılıb, təşkilatın Baş katibi və üzv dövlətlərin müdafiə sənayesi qurumlarının rəhbərləri çıxış ediblər.

Sonda TDT-yə üzv dövlətlər arasında müdafiə sənayesi sahəsində əməkdaşlıq üzrə Yol Xəritəsi qəbul edilib. Qeyd edək ki, TDT-yə üzv dövlətlərin müdafiə sənayesi qurumlarının rəhbərlərinin birinci iclası ötən il Türkiyənin İstanbul şəhərində “IDEF 2025” sərgisi çərçivəsində keçirilib.

oktyabrın 1-də Azərbaycan Ordusunun arsenalına yeni qəbul edilən və hazırda istifadədə olan silah və hərbi texnikanın sərgisi təşkil edilib. Sərgiyə Azərbaycanın müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənov, Türkiyənin milli müdafiə naziri Yaşar Güler və Özbəkistanın müdafiə naziri general-leytenant Şuxrat Xalmuxamedov baxış keçiriblər. Sərgidə müxtəlif növ silah sistemləri və hərbi texnika, o cümlədən ağır artilleriya qurğuları, radar əleyhinə sistemlər, toplar və pilotsuz uçuş aparatları nümayiş etdirilib.

Bütün bunlar isə Bakının öncüllüyü ilə formalaşan Türk ailəsi müdafiə mexanizminin detallarıdır. Azərbaycan növbəti dəfə türk birliyinin möhkəmləndirilməsi istiqamətində qətiyyəti ortaya qoyur.

Müdafiə sənayələrinin əlaqələndirilməsi vahid müdafiə mexanizminin formalaşmasına yol açacaq

Paralel olaraq müdafiə sənayesinin əlaqələndirilməsi TDT ölkələrinin kollektiv müdafiə sistemlərinin formalaşdırılması istiqamətində mühüm addımı kimi yadda qalır. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan hər zaman kollektiv

nə mövcuddur - Azərbaycan ilə Türkiyə arasında imzalanan “Şuşa Bəyannaməsi” yeni dövr üçün TDT-nin hərbi əməkdaşlıq doktrinası rolunda çıxış edə bilər. Şuşa Bəyannaməsinin yeni dövr üçün Türk hərbi əməkdaşlığının

əsas istinad nöqtəsi seçilməsi əsaslı və arqumentlidir - müqavilə iki dövlət arasında imzalandıqda, orada əksini tapan məsələlər vacibliyinə və yeni çağırışlar nöqtəyənəzərdən kollektiv müdafiə mexanizminin yaradılmasında da iştirak etmək qabiliyyətindədir. Sənəddə beynəlxalq müstəvidə birgə fəaliyyət və

müdafiə imkanlarının formalaşdırılması ilə bağlı təkliflərə çıxış edir. Hətta 2023-cü ilin noyabrında Astanada baş tutmuş Türk Dövlətləri Təşkilatının 10-cu yubiley Zirvə görüşündə çıxış edən Prezident İlham Əliyev bildirmişdi ki, bu gün dünyanın müxtəlif bölgələrində beynəlxalq hüquq normaları kobudcasına pozulur. Müharibələr, qanlı münəqişələr alovlanır: “Belə olan halda, ilk növbədə, ölkələrin müdafiə potensialı təhlükəsizliyin əsas zəmanətinə çevrilir. Hesab edirəm ki, üzv ölkələr arasında təhlükəsizlik, müdafiə, müdafiə sənayesi kimi sahələrdə əməkdaşlıq daha da artmalıdır”.

Bu birliyin formalaşdırılması üçün isə ortada mühüm bir nümu-

əməkdaşlıq, siyasi, iqtisadi, mədəni, humanitar və digər sahələrdə əlaqələrin inkişafı, xüsusilə də hər iki ölkənin milli və birgə təhlükəsizliyi ilə əlaqədar çox vacib məsələlər əks olunub. TDT üzvü olan ölkələr də özlərinin müdafiə imkanlarını inteqrasiyasını məhz bu kriteriyalar üzrə inkişaf etdirə bilərlər. Bəyannamədə müdafiə məsələlərinin əks olunması isə elə hərbi-siyasi təhlükəsizliyin təmin olunmasına - istənilən təhdid və təcavüzün qarşısının alınmasına hesablanıb. Beləliklə, TDT bu yolla yeni imkanlar qazana, eyni hərbi əməkdaşlıqlar formalaşdırma və bölgədə təhlükəsizliyin təminatında qaranlır əldə etmiş olar.

P.İSMAYILOV

Birgə istehsal imkanları genişlənə bilər...

rabitə retranslyatoru imkanından istifadə etməklə əməliyyatlar həyata keçirə bilər.

Və ya Türkiyənin “Turkish Aerospace” şirkətinin Azərbaycan üçün istehsal etdiyi “Hürkuş” yeni nəsil təlim təyyarəsi bunun ən real təsdiqidir. “Hürkuş” 1600 at gücündə güclü inkişaf etmiş təlim təyyarəsidir. Bu təyyarə tamamilə sensor ekranlı və beşinci nəsil təyyarələrə bənzər şəkildə, yəni uçuşa keçid zamanı təlimi asanlaşdıracaq formada dizayn edilib. Bu, texnoloji baxımdan ən inkişaf etmiş təlim təyyarələrindən biridir. Pilot bu təyyarə ilə təlimə başlayır, burada yeni nəsil, ən müasir rəqəmsal ekranları gö-

rür, sonra reaktiv mühərriklə təlimə keçir, ardınca yeni nəsil döyüş təyyarələri ilə uça bilər.

Azərbaycanın və Türkiyənin birgə istehsalı olan zərbə PUA-sı da “ADEX 2026” 6-cı Azərbaycan Beynəlxalq Müdafiə Sərgisində ilk dəfə nümayiş etdirilən innovativ texnologiyalar sırasında yer alıb. Kamikadze tipli dronun uzunluğu 3,5, qanadının uzunluğu 3,2 metr, uçuş müddəti isə 2 saata bərabərdir.

Ölkəmizin birgə təhlükəsizlik arxitekturası qurmaq, əlaqələndirilmiş müdafiə sənayesi formalaşdırmaq üçün yaratdığı yol xəritəsi bununla da yekunlaşmışdır. “Birliyin Gücü-2026” birgə hərbi təlimi çərçivəsində

Azad rəqabətə əsaslanan tərəfdaşlıq

Dövlət-özəl sektor əməkdaşlığı qeyri-neft sektorunun inkişafına töhfə verir

Dövlət vəsaitlərinin bir hissəsinin konkret layihələrin birbaşa maliyyələşdirilməsindən daha çox, özəl sektorun inkişafını stimullaşdıran güzəşt alətlərinə yönəldilməsi yanaşması davam etdiriləcək.

Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının İqtisadi məsələlər və innovativ inkişaf siyasəti şöbəsinin müdiri Şahmar Mövsümov bildirib ki, hökumət son illərdə yürüdülmüş iqtisadi siyasət tədbirləri çərçivəsində qeyri-neft sektorunun inkişafını dəstəkləyən çoxsaylı güzəşt mexanizmləri yaradıb. Dövlət tərəfindən ayrılan vəsaitlərin bir hissəsi birbaşa ayrı-

ayrı layihələrə deyil, bütövlükdə sektorların inkişafını təşviq edən güzəşt mexanizmlərinə yönəldilməsini əhatə etməkdədir. Bununla yanaşı, dövlət özü potensial investor kimi öz yatırımlarını davam etdirəcək. İnfrastruktur layihələri, dağmədən sənayesi və kənd təsərrüfatı da daxil olmaqla müxtəlif istiqamətlərə investisiyaların artırılması nəzərdə tutulur. Eyni zamanda, özəl sektorla birgə əməkdaşlıq çərçivəsində yeni müəyyən edilmiş hədəflərin maliyyə təminatı həll ediləcək. Bu, dayanıqlı inkişaf məqsədlərinə çatmaqda dövlət-özəl sektor vəhdətinin güclənməsi deməkdir.

Dövlət-özəl tərəfdaşlığına xüsusi önəm verilməsində məqsəd nədir?

Dövlətin ölkənin geniştutumlu infrastruktur və inkişaf layihələrində bütün işləri yerinə yetirməyə fiziki və texniki imkanları çatmır, eləcə də bir çox sahələrdə bazar iqtisadiyyatının tələbləri özəl sektorun bu işlərdə fəal rol oynamasını zəruri edir. Ona görə də dövlət özəl sektoru vahid prinsiplər müəyyən etməklə bir məqsəd ətrafında sıx əməkdaşlığa dəvət edir. Məqsəd infrastruktururların yaradılması və təmini, müxtəlif istehsal və xidmət sahələrinin qurulmasında və inki-

şafında özəl sektoru aparıcı tərəf kimi aktivləşdirməkdir.

2022-ci ilin dekabrında “Dövlət-özəl tərəfdaşlıq haqqında” qanun qəbul edilib və qanuna əsasən, dövlət-özəl tərəfdaşlığı dövlət xidmətlərinin göstərilməsi, zəruri infrastruktururların yaradılması və idarəedilməsi, habelə müxtəlif iqtisadi layihələrdə təmsilçilərin təmin edilməsi nəzərdə tutulub. Nazirlər Kabinetinin qərarına əsasən, ümumi dəyəri 30 milyon manatdan yuxarı olan layihələrin dövlət-özəl tərəfdaşlığı qaydasında həyata keçirilməsinə razılıq verilir. Bu məbləğ kifayət qədər böyük sərmayə deməkdir və infrastruktururların müasirləşdirilməsində özəl bölmənin daha fəal rol oynamasında maliyyə güvənliyi deməkdir. Ona görə də dövlət-özəl tərəfdaşlığı qanunun aliliyi, azad rəqabətin qorunması, şəffaflıq və səmərəliliyin artırılması, iddiaçıların hüquq bərabərliyi və tərəflər arasında maraq və risk balansının qorunması prinsipləri əsasında həyata keçirilməsi əsas şərt kimi ilk sırada dayanır.

“İnvestisiya fəaliyyəti haqqında” qanunun üstünlükləri

Hökumət özəl sektora bu fəaliyyət növlərinə daha çox cəlb etmək, stimullaşdırmaq məqsədilə bir sıra güzəşt və imtiyazları verməyi öhdəsinə götürüb. Belə ki, “İnvestisiya fəaliyyəti haqqında” qanunda nəzərdə tutulan bütün təşviq tədbirləri, vergi və digər dövlət ödənişləri üzrə güzəştlər, habelə digər qanunvericilikdə tətbiq edilmiş əlavə maliyyə dəstəyi, təminatlar, azadalmalar və kompensasiyalar özəl sektora da şamil edilir. Həmçinin, özəl tərəfdaşa hansısa layihənin icrası üçün tələb olunan maliyyə vəsaitlərinin verilməsi ilə yanaşı, onların texniki təminat və döviyyə vəsaitləri təchizatında da dəstəkləyici funksiya yerinə yetirilir. Özəl şirkət istehsal və xidmət üçün tələb olunan material və avadanlıqlarla təchiz edilir, ona subsidiya və ya kreditlər verilir, kapital qoyuluşuna imkan yaradılır, istehsal olunan məhsulun satışı üzrə müvəqqəti olaraq müstəsna hüquqlar verilir.

Qaydalara əsasən, dövlət-özəl tərəfdaşlığı

layihəsi kreditör tərəfindən maliyyələşdirilə bilər və bu zaman tərəflər arasında kredit müqaviləsi bağlanacaq. Dövlət tərəfindən təmsil

olunan şirkətin vəsaiti büdcə hesabına təmin olunacaq, tikinti başa çatdıqdan sonra kommersiya şərtləri ilə satışa çıxarılacaq mənzil və obyektlərdən əldə ediləcək gəlirlər hesabına özəl şirkət kreditora borcunu qaytaracaq.

Özəl sektorun sərmayələrin cəlbində məsuliyyəti artacaq

Ötən dövr ərzində dövlət-özəl tərəfdaşlıq modeli çərçivəsində indiyə qədər bir sıra layihələr hazırlanıb və icra edilib. MİDA-nın təmsalında 2 il əvvəl pilot layihəyə start verilib və investorlar tərəfindən “tik-idarə-et-təhvil ver” formatı (TİT modeli) əsasında gerçəkləşən layihə yaşayış tikintisini nəzərdə tutub. Bu layihələr sırasındakı içməli suyun istehsalı üçün dəniz suyunun duzsuzlaşdırılması hazırda ən aktual və xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Təhsilin inkişafı Fondu Ailə “Silk Vey Vest aviaşirkəti” MMC arasında imzalanmış müqaviləyə əsasən, dövlət-özəl əməkdaşlığı formatına uyğun olaraq ölkəmizin müxtəlif şəhər və rayonunda 6 ümumi təhsil müəssisəsinin tikintisinin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur. Bu, təhsil sektorunda ilk layihə olsa da, qarşıdakı dövrdə digər özəl şirkətlərin bu prosedura cəlb olunmasında zəmin olacaq.

Hazırda işğaldan azad edilmiş ərazilərdə də dövlət-özəl tərəfdaşlığı çərçivəsində bir sıra layihələrin icrası da nəzərdə tutulur. “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdış dair I Dövlət Proqramı” çərçivəsində bir sıra infrastruktururların yaradılmasında dövlət investisiya proqramlarının vəsaitləri ilə yanaşı, özəl bölmənin sərmayələrinin cəlb edilməsi və birgə maliyyə təşəbbüslərinin dəstəklənməsi ilə bağlı tədbirlər müəyyənləşib. Xüsusi

silə də “yaşıl enerji” zonası elan edilmiş bu ərazilərdə enerji təchizatı infrastrukturunun qurulması, bərpa olunan enerji mənbələri hesabına elektrik enerjisinin istehsalı, “yaşıl texnologiyalar”ın tətbiqi üzrə dövlət-özəl sektor tərəfdaşlığının təşviqi xüsusi yer tutur. Artıq azad ərazilərdə də özəl bölmənin ilk layihələrinin təməli qoyulub. Ağdam şəhərində özəl tikinti şirkəti “PMD Group” tərəfindən “Ağdam Rezidens” yaşayış kompleksinin inşasına start verilib. Özəl sektorun Ağdam şəhərində digər bir layihəsi “Park Hill” şirkəti tərəfindən yaradılan “Park Qarabağ” yaşayış kompleksidir. Bundan başqa, özəl sektor Suqovuşanda, Hadrutda inşaat işlərinə başlayıb. Xankəndidə özəl investisiya layihələrinin icrası üçün sahibkarların təklifləri nəzərdə keçirilir. Digər rayon və qəsəbələrdə də dövlətlə yanaşı, özəl şirkətlərin inşaat işlərinə cəlb edilməsi üçün təşəbbüslər davam etdirilir.

Dövlət və özəl şirkətlərin birgə əməkdaşlığı həm dövlətin prinsip və planlarının icrasında kömək edir və dövlətin investisiya gücünə əlavə güc qatır, həm də infrastruktur, tikinti, xidmət və digər sektorlarda insanların davamlı məşğulluğunun təmin olunmasına töhfə verir, iqtisadiyyatın qeyri-neft sektorunda ÜDM-in böyüməsinə imkan yaradır.

E.CƏFƏRLİ

Sadiq və etibarlı tərəfdaş

Asiya İnfrastruktur İnvestisiya Bankı ölkəmizdə “yaşıl iqtisadiyyat”a dəstək verəcək

Asiya İnfrastruktur İnvestisiya Bankının (AIİB) Dohada keçirilən 11-ci illik Toplantısında Azərbaycanın AIİB-in “Gələcəyin infrastrukturunu” missiyasına töhfə verəcək nəqliyyat, enerji və rəqəmsal bağlantı imkanlarına malik olduğu vurğulanıb. Tədbir çərçivəsində keçirilən müdirlərin dəyirmi məsasında AIİB ilə üzv ölkələr arasında gələcək əməkdaşlığın prioritetləri, bank tərəfindən maliyyələşdirilməsi planlaşdırılan yeni investisiya layihələri, regional əməkdaşlıq və inteqrasiya imkanlarının genişləndirilməsi, iqtisadiyyatın gücləndirilməsi və infrastrukturun inkişafı məsələləri müzakirə olunub.

İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarov toplantı çərçivəsində “Sərhədlərdən kənara: region-

ları birləşdirmək, dayanıqlılığı gücləndirmək” mövzusunda seminarla məruzə ilə çıxış edərək Azərbaycanın “yaşıl iqtisadiyyat”a keçidi və işğaldan azad edilmiş ərazilərdə bu konsepsiyanın tətbiqi, dəmir yolu infrastrukturunu, eləcə də digər nəqliyyat-tranzit və logistika layihələri çərçivəsində əməkdaşlıq potensialı barədə məlumat verib. Azərbaycanda həyata keçirilən mühüm layihələrdə AIİB-in roluna toxunaraq 2016-cı ildən davam edən əməkdaşlıq çərçivəsində dövlət və özəl sektora yönəldilən kapitalın iqtisadi inkişafa töhfə verdiyi bildirilib. Hazırda əməkdaşlıq çərçivəsində infrastrukturun inkişafı, dayanıqlı inkişafın təmin olunması, “yaşıl iqtisadiyyat”a keçidə və “yaşıl enerji”yə bankın dəstəyi yüksək dəyərləndirilib.

Dünyanın ən güclü maliyyə institutlarından biri olan, Asiya və Sakit Okean regionunda inkişaf proqramlarının maliyyələşdirilməsində əsas donor olan AIİB-in kapital portfelinin əsaslı hissəsi Çinin maliyyəsi ilə formalaşır. 2016-cı ildən fəaliyyətə başlamış və Pekində yerləşən AIİB-in hazırda 110 sərmayədarı və 100 milyard dollar məbləğində nizamnamə kapitalı mövcuddur.

Tərəfdaşlığın müasir mərhələsi - Birgə bəyannamə...

Bankın əsas məramı etibarlı investisiyalar üçün uzunmüddətli maliyyələşdirmənin təqdim edilməsi, eləcə də əsasən Asiya regionunda həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması və iqtisadi inkişafın təmin olunmasıdır.

AIİB indiyə kimi Azərbaycanda dövlət zəmanəti ilə 2 layihəyə kreditlər yönəldib və hər iki layihənin icrası tamamlanıb. Bank ölkəmizdə infrastruktur, nəqliyyat, su təchizatı və enerji, maliyyə, təhsil və səhiyyə sektorlarında müxtəlif layihələrin maliyyələşdirilməsində ən etibarlı və dayanıqlı maliyyə təchizatçısı olmaqda qərarlıdır. AIİB-in prezidenti Zou Jiayi bildirib ki, Azərbaycan bankın təsisçilərdən biri kimi sadıq və dəyərli tərəfdaş olub. AIİB ölkənin inkişafına dəstəyi davam etdirməyə sadıqdır və onun yüksək artım potensialını qəbul edir.

Bir neçə ay əvvəl Azərbaycan hökuməti ilə Asiya İnfrastruktur İnvestisiya Bankı arasında tərəfdaşlığın genişləndirilməsi haqqında imzalanmış Birgə bəyannamə “yaşıl enerji”, infrastruktur, nəqliyyat, o cümlədən Orta Dəhlizin nəqliyyat qovşaqlarının modernləşdirilməsi, metro tikintisi, su təchizatı, kommunikasiya quruculuğu və digər sahələrdə dayanıqlı donor təchizatını nəzərdə tutur.

AIİB Orta Dəhlizin Azərbaycana aid hissəsini modernləşdirəcək

Birgə bəyannamədə əks olunan bəndlər Azərbaycanın yeni inkişaf strategiyası olan “2030-cu ilədək sosial-iqtisadi inkişafın Milli Prioritetləri” sənədi və beynəlxalq inkişaf konseptinin hədəflərinə əsaslanır. Əsas sərmayə anlaşması Milli Prioritetlərdə qeyd edilən “Sabahın İnfrastrukturunu” hədəf çərçivəsinin maliyyələşdirilməsidir. Həmin prioritetə əsasən, AIİB tərəfindən layihələrin suveren şəkildə maliyyələşdirilməsini nəzərdə tutan çoxillik investisiya proqramı formalaşdırılacaq. Proqram üç əsas istiqamətə fokuslanacaq. Birinci istiqamət “yaşıl enerji” quruculuğu və dekarbonizasiyaya töhfə verən milli iqlim hədəflərinin dəstəklənməsidir.

İkinci hədəf xətti Azərbaycanın mühüm beynəlxalq ticarət və logistika dəhlizinin əsas qovşaqlarından biri kimi rolunun gücləndirilməsi, yeni nəsil nəqliyyat, enerji və rəqəmsal infrastrukturun inkişaf etdirilməsidir. Bura, regional nəqliyyat infrastruktururlarının, ələlxüsusda Orta Dəhlizin Azərbaycanaya aid hissəsinin və dəmir yolu infrastrukturunun modernləşdirilməsi və yeni yolların çəkilməsi, Bakı metrosunun yeni xətlərinin yaradılması, paytaxtın şəhər və ətraf ərazilərdəki nəqliyyat infrastrukturunun və içməli su təchizatının yaxşılaşdırılması, su itkilərinin azaldılması və yağış sularının idarə edilməsi sahələrində həyata ke-

Bankın 12-ci illik Toplantısı Azərbaycanda keçiriləcək

AIİB-in Müdirlər Şurasının rəsmi sessiyasında Bankın 12-ci illik Toplantısının 2027-ci ildə Azərbaycanda keçirilməsi ilə bağlı qərar qəbul edilib. Bu nüfuzlu tədbirə ev sahibliyi etmək Azərbaycanın çoxtərəfli əməkdaşlığa və AIİB-yə üzv ölkələri birləşdirən ortaq məqsədlərə sadiqliyini bir daha təsdiqləyir. Bu, AIİB-in təsisçi üzvlərindən biri olan Azərbaycanın bankla əməkdaşlıq çərçivəsində həyata keçirilən layihələrin sırasını daha da genişləndirəcək, ölkəmizdə infrastrukturun inkişafına və regional bağlantıların genişləndirilməsinə

çiriləcək layihələrə dəstək verilməsidir. Bank bu sahədə də davamlı maliyyə təchizatçısı kimi tələb olunan sərmayələri ayıracaq.

Birgə bəyannamədən irəli gələn maliyyələşdirmə proqramının üçüncü hədəf xətti isə Azərbaycanda innovativ maliyyə modellərinin yaradılması və dövlət-özəl tərəfdaşlıq üçün əlverişli mühitin qurulması hesabına özəl investisiyaların stimullaşdırılmasıdır.

məsinə xidmət edəcək. Gələn il 14-15 iyul tarixlərində keçiriləcək illik Toplantı Cənubi Qafqaz, Mərkəzi Asiya və daha geniş Xəzər regionunun infrastruktur və bağlantı məsələləri üzrə fikir mübadiləsinin genişləndirilməsi üçün mühüm imkan yaradacaq.

E.CƏFƏRLİ

BMT Təhlükəsizlik Şurası və beynəlxalq təhlükəsizlik sistemi

TŞ-nin münaqişələrin qarşısının alınmasında rolu, böyük dövlətlərin maraqları və çoxqütblü dünyanın yeni reallıqları

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminə ən mühüm orqanı Təhlükəsizlik Şurasıdır. BMT Nizamnaməsinin 24-cü maddəsinə əsasən, beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyin qorunmasına görə əsas məsuliyyət

liyyət məhz Təhlükəsizlik Şurasına həvalə edilib. Şura bu məsuliyyəti BMT-yə üzv dövlətlərin adından həyata keçirir. Təhlükəsizlik Şurasının yaradılması 1945-ci ildə konkret tarixi şəraitin nəticəsi idi. İkinci Dünya müharibəsi

nin dağıntılarından sonra beynəlxalq sistemin əsas məqsədi yeni qlobal müharibənin qarşısını almaq və ən böyük hərbi-siyasi gücləri vahid təhlükəsizlik mexanizminin daxilində saxlamaq idi. Bu məqsədlə Şuranın daimi

üzvləri kimi ABŞ, SSRİ, Böyük Britaniya, Fransa və Çin müəyyən edildi. SSRİ-nin dağılmasından sonra onun yerini Rusiya Federasiyası tutdu. Bu gün də Təhlükəsizlik Şurasının beş daimi üzvü veto hüququnu saxlayır. Şura

üzvlərinin ümumi sayı isə 15-dir. Beləliklə, Təhlükəsizlik Şurası iki fərqli məntiqi birləşdirir: bir tərəfdən, burada BMT üzvlərinin geniş təmsilçiliyi mövcuddur, digər tərəfdən isə beynəlxalq təhlükəsizlik məsələlərində xüsusi

məsuliyyət və xüsusi səsvermə hüququ beş böyük dövlətə verilib. Məhz bu iki prinsip arasındakı münasibət müasir beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminin ən mühüm problemlərindən birini təşkil edir.

Təhlükəsizlik Şurasının münaqişələrin qarşısının alınmasında rolu

BMT Təhlükəsizlik Şurasının əsas məqsədi artıq başlanmış müharibələrə reaksiya vermək deyil, onun mandatı beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyə təhdid yarada biləcək vəziyyətlərin qarşısının alınmasını da əhatə edir. Şura beynəlxalq mübahisə və münaqişələri müzakirəyə çıxara, tərəfləri danışıqlara çağırır, vasitəçilik və siyasi prosesləri dəstəkləyir, sanksiyalar tətbiq edə və müəyyən hallarda güc tətbiqinə icazə verə bilər. BMT Nizamnaməsinin VI və VII fəsiləri Təhlükəsizlik Şurasının bu iştirakçıları, silah emarqoları və müəyyən hallarda güc tətbiqinə icazə verilməsi bu mexanizmlərə aid ola bilər. Lakin bu sistemin işləməsi avtomatik xarakter daşıyır, Təhlükəsizlik Şurasının ən mühüm xüsusiyyəti həm də onun ən ciddi məhdudiyyətidir: daimi üzvlər arasında siyasi razılıq olmadan əhəmiyyətli qərarların qəbul edilməsi mümkün deyil.

yetirməyə razılaşıblar. Bu baxımdan Şuranın fəaliyyətini üç mərhələdə təsvir etmək mümkündür: birinci mərhələ təhlükənin müəyyənəşdirilməsidir, Şura müəyyən vəziyyətin beynəlxalq sülh və təhlükəsizlik üçün təhlükə yaradıb-yaratmadığını müzakirə edir; ikinci mərhələ siyasi və diplomatik tədbirlərdir, tərəflərin danışıqlara cəlb edilməsi, vasitəçilik, atəşkəs çağırışları və digər diplomatik mexanizmlər bu mərhələyə daxildir; üçüncü mərhələ məcbureddi tədbirlərdir, sanksiyalar, silah emarqoları və müəyyən hallarda güc tətbiqinə icazə verilməsi bu mexanizmlərə aid ola bilər. Lakin bu sistemin işləməsi avtomatik xarakter daşıyır, Təhlükəsizlik Şurasının ən mühüm xüsusiyyəti həm də onun ən ciddi məhdudiyyətidir: daimi üzvlər arasında siyasi razılıq olmadan əhəmiyyətli qərarların qəbul edilməsi mümkün deyil.

Təhlükəsizlik Şurasında prosedür məsələləri üçün ən azı doqquz səs tələb olunur. Digər məsələlərdə isə doqquz müsbət səsə yanaşı, daimi üzvlərin razılığı tələb edilir. Daimi üzvlərdən birinin mənfi səsi qətnamənin qəbul edilməsinin qarşısını alır. Bu, veto hüququdur. Veto səlahiyyəti 1945-ci ildə təsadüfən verilməmişdi. BMT sisteminin qurucuları hesab edirdilər ki, ABŞ, SSRİ, Çin, Böyük Britaniya və Fransa kimi böyük dövlətlərin beynəlxalq təhlükəsizlik mexanizmindən kənarda qalması yeni təşkilatın özünü zəiflədə bilər. Başqa sözlə, veto mexanizminin arxasında belə bir məntiq dayanırdı: böyük dövlətləri beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminin daxilində saxlamaq üçün onlara xüsusi səsvermə imkanları verilməlidir. Bu mexanizmin müsbət tərəfi ondan ibarətdir ki, böyük dövlətlərin fundamental maraqlarına zidd olan qərarların qəbul edilməsi ehtimalını azaldır və onların BMT sisteminə iştirakını qoruyur. Lakin mexanizmin mənfi tərəfi də aydındır: daimi üzvlərdən biri konkret böhranla bağlı qərarla razılaşmayanda, digər üzvlərin geniş dəstəyi olsa belə, qətnamənin qəbuluna veto mane ola bilər. Be-

Veto mexanizmi: təhlükəsizlik sisteminin gücü və məhdudiyyəti

ləliklə, veto hüququ beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminə eyni vaxtda həm sabitlik mexanizmi, həm də qarşılıqlı maneəsi rolunu oynayır.

Təhlükəsizlik Şurasını yalnız hüquqi mexanizm kimi təhlil etmək kifayət deyil. Şuranın fəaliyyəti beynəlxalq siyasətin əsas xüsusiyyətlərindən biri - böyük dövlətlərin milli təhlükəsizlik və geosiyasi maraqları ilə sıx bağlıdır. ABŞ, Rusiya, Çin, Fransa və Böyük Britaniya müxtəlif regionlarda fərqli siyasi, hərbi, iqtisadi və strateji maraqlara malikdir. Bu dövlətlərin BMT-dəki mövqeləri nə yalnız Nizamnamənin hüquqi normaları yox, onların milli təhlükəsizlik strategiyaları, regional tərəfdaşlıqları, iqtisadi əlaqələri və strateji rəqəbləri də təsir göstərir. Bu baxımdan Təhlükəsizlik Şurası beynəlxalq siyasətin özündən ayrı fəaliyyət göstərən mexanizm deyil. Əksinə, böyük dövlətlər arasındakı münasibətlər Şuranın fəaliyyətinə birbaşa təsir göstərir.

ABŞ üçün Təhlükəsizlik Şurası beynəlxalq təhlükəsizlik məsələlərində diplomatik və hüquqi legitimlik əldə etmək üçün mühüm platformadır. Birləşmiş Ştatların Şuradakı mövqeyi xüsusilə Yaxın Şərq, terrorizm, nüvə yayılmasının qarşısının alınması, dəniz təhlükəsizliyi və digər strateji məsələlərdə mühüm rol oynayır. ABŞ-ın veto hüququ onun xarici siyasətinin müəyyən istiqamətlərini Təhlükəsizlik Şurasının qərarlarından qorumaq imkanlarından biridir.

Rusiya üçün Təhlükəsizlik Şurasının əhəmiyyəti daha geniş geosiyasi mənə daşıyır. Rusiya SSRİ-nin hüquqi varisi kimi daimi üzv statusunu və veto hüququnu qoruyub saxlayıb. Bu status Rusiyaya beynəlxalq təhlükəsizlik məsələlərində digər böyük dövlətlərlə eyni institusional kateqoriyada iştirak etmək imkanı verir. Ukrayna müharibəsi bu mexanizmin ən müəkkəb nümunələrindən biridir. Rusiya münaqişənin tərəfi olduğu halda eyni zamanda Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvüdür. Bu vəziyyət BMT sisteminə fundamental hüquqi-siyasi paradoks yaradır: beynəlxalq təhlükəsizlik məsələsinə cavabdeh əsas orqanın daimi üzvlərindən biri müzakirə olunan münaqişənin tərəfi ola bilər.

Çinin rolu son onilliklərdə BMT sisteminə daha çox diqqət çəkən məsələlərdən birinə çevrilib. Çin həm Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvüdür, həm də dünya iqtisadiyyatında və beynəlxalq ticarətdə böyük çəkisi olan dövlətə çevrilib. Pekin BMT qarşısında dövlətlərin suverenliyi, daxili işlərə müdaxilə etməmək və çoxtərəfli diplomatiya kimi prinsipləri vurğulayır. Çinin artan iqtisadi və siyasi çəkisi Təhlükəsizlik Şurasının artıq yalnız Atlantik məkanın təhlükəsizlik institutuna çevrilməsinin qarşısını alan əsas amillərdən biridir.

Fransa və Böyük Britaniyanın daimi üzvlüyü 1945-ci ildən formalaşmış beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminin davamlılığının əsas elementlərindəndir. Hər iki dövlət

lətin Avropa təhlükəsizliyində, NATO çərçivəsində və müxtəlif regional böhranlarda mühüm rol var. Bununla yanaşı, onların daimi üzvlüyü Təhlükəsizlik Şurasının müasir dünya iqtisadi və demografik reallıqlarını nə dərəcədə əks etdirməsi barədə müzakirələrin bir hissəsidir.

Təhlükəsizlik Şurasının əsas xüsusiyyətlərindən biri budur ki, onun fəaliyyəti bir dövlətin mövqeyi ilə deyil, bir neçə güc mərkəzinin qarşılıqlı münasibətləri ilə formalaşır. Böyük dövlətlərin maraqları üst-üstə düşəndə Şura daha asan qərar qəbul edə bilər. 2025-ci ildə Təhlükəsizlik Şurası 44 qətnamə və 8 prezident bəyanatı qəbul edib. Həmin il qətnamələrin 61 faizi yekdilliklə qəbul olunub. Üstəlik 2025-ci ildə Şura iki səfər missiyası həyata keçirib - Afrika İttifaqının Əddis-Əbəbədəki qərarəhəna və Livan-Suriya istiqamətinə. Bu rəqəmlər mühüm bir məsələni təsdiqləyir: Təhlükəsizlik Şurası siyasi ziddiyyətlərə baxmayaraq fəaliyyətini tam dayandırmayıb. Lakin ən müəkkəb geosiyasi böhranlar zamanı böyük dövlətlərin maraqları kəskin şəkildə toqquşanda vəziyyət dəyişir. Bu halda veto mexanizmi Şuranın konsensus yaratmaq imkanını məhdudlaşdırır. Deməli, Təhlükəsizlik Şurasının fəaliyyətini yalnız onun qəbul etdiyi qətnamələrin sayı ilə ölçmək də kifayət deyil. Əsas məsələ hansı hallarda konsensus yaranırdı, hansı hallarda isə böyük güclərin qarşıdurmasının qərar qəbulunu çətinləşdirdiyidir.

XXI əsrin beynəlxalq sistemi 1945-ci ilin siyasi xəritəsi ilə eyni deyil; 1945-ci ildə beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminin əsas ağırlıq mərkəzləri ABŞ, SSRİ, Böyük Britaniya, Fransa və Çin ətrafında formalaşmışdı, bu günə dünya iqtisadiyyatı, demografiyası və siyasi təsir imkanları daha geniş coğrafiyaya yayılıb. Çin global iqtisadi və siyasi gücə çevrilib. Hindistanın beynəlxalq çəkisi artıb. Braziliya və inkişaf etməkdə olan digər böyük dövlətlər global idarəetmədə daha geniş təmsilçilik tələb edir.

Afrika dövlətləri isə qitənin dünya əhalisindəki və beynəlxalq gündəlikdəki çəkisinə uyğun daha böyük siyasi təmsilçilik istəyir. Bu dəyişikliklər Təhlükəsizlik Şurasının strukturuna dair islahat müzakirələrinin əsas səbəblərindən biridir. 2024-cü ildə qəbul edilmiş “Gələcək üçün Pakt”da üzv dövlətlər Təhlükəsizlik Şurasının daha təmsilçilik, inklüziv, şəffaf, səmərəli, demokratik və hesabətli olması üçün islahat aparılmasını zəruri hesab etdi. Sonədə xüsusilə Afrikanın tarixi baxımdan kifayət qədər təmsil olunmaması məsələsi prioritet kimi göstərildi. Üstəlik, Asiya-Sakit okean, Latin Amerikas və Karib hövzəsinin təmsilçiliyinin yaxşılaşdırılması qeyd olundu. Bu, çoxqütblü dünyanın Təhlükəsizlik Şurasına təsirinin konkret göstəricilərindən biridir.

Müasir beynəlxalq sistemdə mühüm suallardan biri belədir: dünya dəyişibse, beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminin əsas institutu niyə eyni strukturda qalmalıdır? Bu sual ətrafında müxtəlif dövlət qruplarının fərqli mövqeləri mövcuddur. Bəzi dövlətlər Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvlərinin artırılmasını istəyir. Bəzi dövlətlər isə yeni daimi üzvlərin veto hüququna malik olub-olmaması məsələsinə əsas problem kimi görür. Digər

Çoxqütblü dünya və yeni güc mərkəzləri

qruplar regionların daha ədalətli təmsil olunmasına üstünlük verir. Afrika məsələsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. BMT-nin hazırkı islahat prosesində Afrikanın Təhlükəsizlik Şurasında daimi kateqoriyada təmsil olunmaması “tarixi ədalətsizlik” kimi sənədləşdirilmiş müzakirə mövzularından biridir. 2025-ci ildə aparılmış kumətlərarası danışıqlarda Afrika ilə yanaşı Asiya-Sakit okean, Latin Amerikas və Karib hövzəsinin də daha yaxşı təmsil olunması istiqamətində geniş dəstəyin olduğu qeyd edilib. Burada Hindistan, Braziliya, Yaponiya və Almaniyanın daxil olduğu G4 qrupunun təklifləri də diqqət çəkir. G4 modeli Təhlükəsizlik Şurasına yeni daimi və qeyri-daimi yerlərin əlavə edilməsini nəzərdə tutur. Bu, hazırkı üzvlük modelinin bütün dövlətlər tərəfindən eyni şəkildə qəbul edilmədiyini göstərən təkliflərdən biridir. Lakin burada mühüm bir məqam var: Təhlükəsizlik Şurasının islahatı ilə bağlı vahid razılaşdırılmış model hələ mövcud deyil. BMT Baş Assambleyasında bu məsələ üzrə hökumətlərarası danışıqlar uzun müddətdir davam edir, 2025-ci ildə də proses davam etdirilib. Hazırda da Təhlükəsizlik Şurasının islahatı üzrə təkliflər paketi masa üzərində

dir. Çoxqütblü dünyanın yaranması Təhlükəsizlik Şurasının qarşısına iki fərqli tələb qoyur. Birinci tələb təmsilçilikdir - yeni iqtisadi və siyasi güclər beynəlxalq qərarların qəbulunda daha böyük rol istəyir. İkinci tələb isə effektivlikdir - Şura üzvlərinin sayı artındıqca qərarların qəbulu daha müəkkəb ola bilər. Buna görə islahat müzakirələrində yalnız “Şuraya kim daxil olacaq?” sualına yox, “Şura daha çox üzvlə necə effektiv işləyəcək?” sualına cavab tapılması da mühümdür. “Gələcək üçün Pakt”da məhz bu balans vurğulanır: genişləndirilmiş Təhlükəsizlik Şurası həm daha təmsilçilik olmalı, həm də effektivliyini qoruyub saxlamalıdır. Sənəddə veto məsələsinin də islahatın əsas elementlərindən biri olduğu, veto hüququnun əhatəsinin və istifadəsinin məhdudlaşdırılması barədə müzakirələrin intensivləşdirilməsi çağırışı yer alır. Bu islahatın nə qədər müəkkəb olduğunu göstərir, çünki Təhlükəsizlik Şurasının strukturunu dəyişmək yalnız yeni dövlətlərə yer vermək məsələsi deyil, həm də beynəlxalq sistemdə gücün, məsuliyyətin və qarşılıqlı hüququnun yenidən bölüşdürülməsi məsələsidir.

1945-ci ilin institutu XXI əsrin problemləri qarşısında

Təhlükəsizlik Şurasının qarşısında duran başlıca problem onun köhnəməsi deyil; problem 1945-ci ildə yaradılmış siyasi kompromislə XXI əsrin siyasi reallıqları arasında yaranmış məsafədedir. 1945-ci ildə dünyanın əsas hərbi-siyasi gücləri ilə bu günün iqtisadi, demografik və regional güc mərkəzləri arasında fərqlər böyükdür. Buna görə Şuranın legitimliyi haqqında müzakirələr getdikcə daha çox təmsilçilik məsələsinə bağlanır. Lakin legitimlik yalnız üzvlərin artırılması ilə də həll olunmur. Əgər Şura genişləndirilərsə, amma qərar qəbul etmək qabiliyyəti zəifləyərsə, başqa problem meydana çıxar. Əksinə, Şura daha çevik qərarlar qəbul etsə, amma dünyanın böyük regionları burada kifayət qədər təmsil olunmasa, onun legitimliyi ilə bağlı suallar qalacaq. Deməli, gələcək islahatın əsas problemi iki hədəfi birləşdirməkdir: təmsilçilik və effektivlik.

BMT-nin “Gələcək üçün Pakt”ı Təhlükəsizlik Şurasının islahatını təxirəsalınmaz məsələ kimi müəyyən edir və onun daha təmsilçilik, inklüziv, şəffaf, səmərəli, effektiv, demokratik və hesabətli olmasını nəzərdə tutur. Bu istiqamətdə müzakirələr beş əsas məsələ ətrafında cəmlənir. Birincisi, üzvlüyün genişləndirilməsidir - yeni daimi və ya uzunmüddətli üzvlük modelləri müzakirə olunur. İkincisi, regional təmsilçilikdir - Afrika, Asiya-Sakit okean, Latin Amerikas və Karib hövzəsinin Şurada daha geniş təmsil olunması məsələsi önə çıxır. Üçüncüsü, vetodur - veto hüququ-

nun saxlanması, məhdudlaşdırılması və istifadəsinə dair müxtəlif təkliflər mövcuddur. Dördüncüsü, iş metodlarıdır - Şuranın daha şəffaf, hesabətli və səmərəli fəaliyyət göstərməsi müzakirə edilir. Beşincisi legitimlik və effektivlik arəsinə balansdır - Şura həm dünyanın siyasi reallıqlarını daha yaxşı əks etdirməli, həm də beynəlxalq böhranlar zamanı qərar qəbul edə bilməlidir.

2025-ci ildə BMT Baş Assambleyasının 79-cu sessiyası çərçivəsində Təhlükəsizlik Şurasının islahatı üzrə hökumətlərarası danışıqlar davam etdirilib. BMT-nin məlumatına görə, bu proses Şura islahatını müzakirə etmək üçün üzv dövlətlərin razılaşdırdığı əsas forum olaraq qalır.

Təhlükəsizlik Şurasının bütün problemlərini qısaca belə ifadə etmək mümkündür: beynəlxalq təhlükəsizliyə ən çox təsir göstərən dövlətlər Şuranın ən güclü üzvləridir; lakin həmin dövlətlərin maraqları toqquşanda Şuranın qərar qəbul etmək qabiliyyəti də zəifləyir. Bu, BMT sisteminin struktur paradoksudur. Böyük dövlətlərin Şuraya daxil edilməsi onun real siyasi gücünü artırır, amma həmin dövlətlərin veto hüququna malik olması onların öz aralarında ciddi qarşıdurma yarananda qərar mexanizmini zəiflədə bilər. Buna görə Təhlükəsizlik Şurasını nə sadəcə “böyük dövlətlərin klubu”, nə də “universal dünya hökuməti” kimi qələmə vermək düzgün olar; qurum hər ikisinin elementlərini özündə birləşdirən müəkkəb institusional kompromisdir.

BMT Təhlükəsizlik Şurası beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminin mərkəzi institutlarından biri olaraq qalır. Onun əsas üstünlüyü beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyə dair qərarların qəbul edilməsi üçün universal hüquqi çərçivəyə malik olmasıdır. Onun əsas məhdudiyyəti isə böyük dövlətlər arasındakı siyasi fikir ayrılıqlarının qarşılıqlı münasibətinə birbaşa təsir etməsidir. 1945-ci ildə yaradılmış modelin əsas məntiqi (böyük gücləri beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminin daxilində saxlamaq) bu gün də öz əhəmiyyətini tam itirməyib. Lakin dünya dəyişib və bu dəyişikliklər Təhlükəsizlik Şurasının islahatını yalnız hüquqi və texniki məsələyə yox, dünya güc balansının institusional ifadəsi məsələsinə çevirib. Beləliklə, Təhlükəsizlik Şurasının gələcəyi yalnız bir BMT orqanının gələcəyi deyil, XXI əsrin beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminə güc, məsuliyyət və təmsilçilik arasında yeni balansın necə qurulacağı məsələsidir.

Karamat QƏNBƏROV,
Beynəlxalq hüquq üzrə ekspert

ABŞ-İran danışıqları dalana dirənib

İran nümayəndə heyəti Nyu-York şəhərini tərk edib

ABŞ Dövlət katibi Marko Rubio İranla ikitərəfli sülh danışıqlarının çıxılmaz vəziyyətə düşməsindən sonra bu ölkənin BMT Baş Assambleyasındakı nümayəndə heyətinin ABŞ-ı dərhal tərk etməsini tələb edib. “Axios” portalının məlumatına görə, Ağ Ev əvvəlcə Tehranla danışıqlarda irəliləyiş əldə olunacağına ümid etsə də, günün sonunda prosesin dalana dirəndiyi üzə çıxıb. Bundan sonra Rubionun göstərişi ilə ABŞ-ın BMT-dəki Daimi Nümayəndəliyi İranın xarici

işlər naziri Abbas Əraqçinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin Nyu-Yorku dərhal tərk etməli olduğunu bildirib. İranlı diplomatlar sentyabrın 29-nun gecəsində Dohaya uçublar.

Nəşr qeyd edir ki, Qətor vasitəçilərinin ABŞ və İran arasında diplomatik irəliləyiş əldə etmək cəhdləri tərəflərin güzəştə getmək istəməməsi səbəbindən uğursuz nəticələnib, lakin tərəflər arasında kompromis variantlarının müzakirəsi davam edir.

23 il, 4500-dən çox itki, 31 mindən çox yaralı...

ABŞ qoşunları İraqdan çıxdı

Amerika Birləşmiş Ştatları və müttəfiqləri İraqda “Sarsılmaz Qətiyyət” əməliyyatını rəsmən başa çatdırıblar. Müvafiq bəyanatı Pentaqonun mətbuat katibi Şon Parnell yayıb. Əməliyyat 2014-cü ildə “İslam Dövləti” (İŞİD) terror təşkilatı ilə mübarizə əsasında başlanılmışdı. “Koalisiya qüvvələrinin və texnikasının Ərbil aviabazasından nizamlı şəkildə çıxarılması, İraqda İŞİD-in məğlub edildiyi hərbi missiyanın uğurla başa çatdığını göstərir”, - deyər Parnell bildirib.

Rəsmi qeyd edib ki, əməliyyat ABŞ və İraqın

2024-cü ilin sentyabrında birgə bəyanatına uyğun olaraq və Amerikanın milli maraqlarını təmin etmək üçün” başa çatdırılıb. Onun sözlərinə görə, Pentaqon İraq təhlükəsizlik qüvvələrinin, o cümlədən İraq Kürdüstanının indi ölkənin təhlükəsizliyinin təmin edilməsində aparıcı rol oynayacağına və terror qruplaşmasının qalıqlarının da zərər-sizləşdiriləcəyinə inanır. Pentaqonun sözcüsü əlavə edib ki, Birləşmiş Ştatlar kadr hazırlığı və kəşfiyyat məlumatlarının mübadiləsi yolu ilə yardımlarını davam etdirəcək.

Tramp: Vaxt başa çatır...

Xatırladaq ki, Nyu-Yorkda BMT Baş Assambleyasının 81-ci sessiyası çərçivəsində tərəflər arasında danışıqlar baş tutmuşdu. Donald Trampın xüsusi elçisi Stiv Uitkoff qeyd etmişdi ki, bir sıra müzakirələri uğurla başa çatdırıblar. Prezident Donald Tramp da həmin görüşdən razı qalaraq demişdi: “İranla görüş çox yaxşı keçdi. Görüş təxminən üç saat davam edib”. Lakin Tehranın ABŞ-ın şərtlərinə boyun əyməməsi Ağ Ev rəhbərini əsəbləşdirir. Bu səbəbdən ötən gün ABŞ Prezidenti İranın gələcəkdə təslim olmaq qərarına gələcəyinə inandığını bildirib. “İşlər onlar üçün çox pis gedir”, - deyər Tramp əlavə edib ki, ABŞ yaxın vaxtlarda İrana zərbələrin bərpası və ya onunla saziş bağlaması barədə qərar verəcək. “Bəlkə də onları darmadağın edəcəyik, ya da razılığa gələcəyik. Bu qərarı verməliyik. Vaxt başa çatır. Hər şey bu və ya digər şəkildə çox tezliklə bitəcək”, - deyər o qeyd edib. Prezident, İranın nüvə silahına sahib olmayacağına əminliyini də ifadə edib.

D.Tramp, həmçinin Hörmüz boğazına nəzarətlə bağlı vəziyyətin dəyişə biləcəyini vurğulayıb: “İndi Hörmüz boğazından çoxlu miqdarda neft keçir. Biz onu idarə edirik. Amma düşünürəm ki, bu, həmişə deyisə bilər”. O əlavə edib ki, son iki gündə boğazdan tarixdə əvvəlkindən daha çox neft keçib. Tramp, həmçinin bildirib ki, Hörmüz boğazından əvvəlkindən daha çox neft daşınıb.

ABŞ Hörmüz boğazına nəzarəti davam etdirir

ABŞ Prezidenti ölkəsinin Hörmüz boğazından keçən gəmi hərəkətinə tam nəzarətdə saxladığını da deyib. Amerika lideri Ağ Evdə jurnalistlərə açıqlama verərək bildirib ki, biz sülhün əsl mənasında Hörmüz boğazına nəzarət edirik. Onun sözlərinə görə, İran tərəfi vəziyyətə müdaxilə etmək üçün yalnız məhdud imkanlara malikdir: “Onlar, məsələn, sadəcə bir mina yerləşdirə bilərlər”. Dövlət başçısı əlavə edib ki, hətta bu da müəyyən problem yarada bilər, çünki gəmi sahibləri boğazı keçərkən riskə getmək istəmirlər. İranla qarşıdurmada məqsədlərinə tezliklə çatacağını vurğulayan Tramp xatırladı ki, o, daha əvvəl seçkilərdən sonra və ya hətta əvvəl bu ölkə ilə razılığa gələcək, lakin koalisiya inandığını bildirmişdi.

ABŞ Hərbi Dəniz Qüvvələri isə İranın dəniz blokadasını bərpa etdikdən sonra bu ölkə ilə əlaqəli olan və İran limanlarına hərəkət edən 125 ticarət gəmisi ilə əlaqəli. Bu barədə ABŞ Silahlı Qüvvələrinin Mərkəzi Komandanlığı (CENTCOM) məlumat yayıb. Qurumun açıqlamasına görə, sentyabrın 30-na olan vəziyyətə əsasən, hərbi dəniz qüvvələri müəyyən edilmiş qaydalara əməl olunmasını təmin etmək üçün həmin

gəmilərin istiqamətini dəyişdirib. Təkcə son yeddi gündə ABŞ ordusu 10 ticarət gəmisi ilə nəzarətə götürüb. Xatırladaq ki, ABŞ Hərbi Dəniz Qüvvələri iyulun 14-də İran limanları istiqamətində hərəkət edən gəmilərin dəniz blokadasını yenidən bərpa edib. Daha əvvəl - aprel 13-dən iyunun 18-dək qüvvədə olan oxşar rejim zamanı isə komandanlıq qüvvələri 142 gəmini yönləndirib, qaydalara tabe olmayan 9 gəmini sıradan çıxarıb, humanitar yük daşıyan 50-dən çox gəminin isə keçidinə icazə verib.

daxildir. İran parlamentinin sədri Məhəmməd Bağır Qalibaf isə bəyan edib ki, onun ölkəsinin təhlükəsizliyi təmin olunmazsa, heç bir infrastruktur təhlükəsiz olmayacaq. ABŞ Prezidenti Donald Trampın İrana qarşı təhdidlərinə toxunan Qalibaf qeyd edib: “ABŞ Prezidentinin İran xalqına qarşı nümayiş etdirdiyi tələb-bür onların hələ də davranışlarını dəyişmədiklərini göstərir”. Vaşinqtonun İrana qarşı siyasətindən imtina etməli olduğunu bildiren parlament sədri əlavə edib: “Amerikalılar bilməlidirlər ki, bu mədəni milləti məhv etməyə yönəlmiş qorxutma və təhdidlər dövrü bitdi”. O, söyləyib ki, İran təhdidlər və ya blokadalar qarşısında geri çəkilməyəcək və istənilən təcavüzə “sərt, qətiyyətli və sürətli cavablar” verəcək.

N.BAYRAMLI

2024-cü ildə əldə olunan razılığa görə...

Qeyd edək ki, ABŞ qoşunlarının İraqdan çıxarılması mühüm bir dövrün başa çatması kimi dəyərləndirilir. Xatırladaq ki, Amerika qoşunları 2003-cü ildən İraqdadır. 2007-ci ildə antiterror əməliyyatlarının zirvəsində onların sayı 170 min nəfəri ötmüşdü, bundan sonra 2011-ci ildə minimuma endirildi. 2014-cü ildə İŞİD terrorçuları ilə mübarizə üçün kontingent yenidən artırıldı. 2021-ci ildə, terrorçuların zəbt etdiyi ərazilər tam azad edildiyi tarixdə İraqda 2,5 min ABŞ hərbi qulluqçusu var idi.

Koalisiya qoşunları 2014-cü ildə geniş əraziləri ələ keçirən, qırğınlar törədən və minlərlə qadın və uşağı kölə edən İŞİD-ə qarşı mübarizə aparmaq üçün İraq və Suriyaya yerləşdirilib. Qruplaşma 2017-ci ildə İraqda və 2019-cu ildə Suriyada məğlub oldu, lakin koalisiya qüvvələri onun səpələnmiş qalıqları ilə mübarizə aparmaq üçün bölgədə qaldı.

2024-cü ildə ABŞ və İraq Amerika qoşunlarının mərhələli şəkildə çıxarılmasına dair razılığa gəliblər. 2026-cı ilin iyulunda ABŞ prezidenti Donald Tramp İraqdakı Amerika qoşunlarına “artıq ehtiyac olmadığını” bildirib.

Silahlar təhvil verilmir...

Qərb siyasi analitikləri ABŞ-ın İraqdan tam çıxmasının yarada biləcəyi hallarla bağlı birmənalı düşüncələrə malikdirlər. Bildirilir ki, bu proses İranın İraqdakı siyasi və təhlükəsizlik təsirinin genişlənməsi üçün müəyyən imkanlar yarada bilər. Tehran uzun illər ərzində İraqda siyasi partiyalar, iqtisadi əlaqələr və xüsusilə İranla yaxın münasibətdə olan silahlı qruplar vasitəsilə təsir imkanları formalaşdırıb. ABŞ qüvvələrinin mövcudluğu isə həmin təsiri qarşı mühüm balans amili idi. Onların düşüncəsinə görə, ABŞ-ın İraqdan çıxışı İran və onun müttəfiqlərinə daha geniş maneəver sahəsi yarada bilər. Bu düşüncə də təsadüfi deyil, bəzi iraqqlılar sentyabrın 30-da ABŞ qoşunlarının İraqdan çıxarılması münasibətilə keçirilən mitinqdə öldürülmüş İran lideri Əli Xamenei və Hizbullah lideri Həsən Nəsrullahın portretlərini daşıyıblar.

Bununla belə, İraq hakimiyyəti ABŞ-ın çəkilməsindən özü üçün siyasi dividend kimi istifadə etməyə çalışır. Hökumət ümid edir ki, koalisiya qüvvələrinin geri çəkilməsi İran tərəfindən dəstəklənən qrupların bəhanələrini əllərindən alacaq. ABŞ qoşunlarının geri çəkilməsini başa vurduğunu elan etdikdən bir neçə saat sonra bu qrupların tərəfdarları bayram etmək üçün bayraqla meydanı toplaşıblar. Orada dronların replikalı ilə bəzədilmiş səhnədən mərasim çıxışları ediblər. Tədbirdə çıxış edən Kataib Hizbullahın hərbi qanadının

Tramp: Biz hər şeyi özümüzə apardıq...

ABŞ prezidenti Donald Tramp bildirib ki, Amerika qoşunları İraqı tərk edərkən öz əmlaklarından heç nə qoymayıblar və xidmət etdikləri ərazilərdən şərafət və layəqətlə ayrılıblar. Ağ Evdə keçirilən mətbuat konfransında Tramp jurnalistlərin Yaxın Şərqdəki vəziyyətlə bağlı suallarını cavablandırarkən ABŞ-ın İraqdakı mövcudluğunun əvvəldən səhv olduğunu təkrarlayaraq geri çəkilməni Əfqanıstandan geri çəkilmə ilə müqayisə edib. “Biz hər şeyi özümüzə apardıq. Hər proqram, hər vint, hər tank, hər təyyarə. Sizə şərafət və layəqətlə gətirdiyimiz barədə danışmaqdan şərafət duyuram. Həttə İraqın Baş naziri belə bizə böyük hörmətlə yanaşır və hər şeyə görə minnətdardır”, - deyər Tramp əlavə edib.

O, köməyə ehtiyac olarsa, ABŞ-ın İraqa qayıda biləcəyini qeyd edərək, Amerika qüvvələrinin 23 ildən sonra ölkədən çıxarılmasını “böyük hadisə” adlandırıb. Trampın sözlərinə görə, ABŞ İraqda “4500 nəfər” itirib, lakin əldə edilən nəticələr bu itkiləri doğrultmayıb. Tramp vurğulayıb ki, Amerikanın İraqdakı mövcudluğunun yeganə məqsədi İŞİD terror təşkilatını tamamilə məhv etmək olub. O, bu məqsədə ilk müddətdə nail olunduğunu deyib. Bundan əlavə, Tramp bildirib ki, İŞİD İraqda peyda olmasdan əvvəl çoxsaylı hərbiçilər və polis işçiləri işdən çıxarılıb və bu da təhlükəsizlik boşluğu yaradıb.

O, İraq müharibəsinin 2003-cü ildə keçmiş Prezident Corc Buşun dövründə başladığını, daha sonra Barak Obama və Co Baydenin prezidentliyi dövründə davam etdiyini bildirib: “Onların dediyi kimi, əməliyyat 2026-cı ildə Prezident Donald Trampın dövründə başa çatır”.

Tramp bunun həm İraq, həm də İŞİD-ə qarşı mübarizə baxımından qələbə olduğunu bildirib. O, terror təşkilatının tamamilə məhv edildiyini söyləyib.

Tramp İraq müharibəsinin ABŞ üçün ağır itkilərlə nəticələndiyini vurğulayıb: “Biz 23 il İraqda olduq. 4500-dən çox Amerika əsgərini itirdik və 31 mindən çox yaralı var idi”.

sözcüsü bildirib ki, bu qruplar silahlara nəzarətlə bağlı danışıqlar aparıblar, lakin hələlik İraq hökumətindən cavab almayıblar. O əlavə edib ki, onlar silahlarının təhvil verilməsi ilə bağlı heç bir öhdəlik götürməyiblər və “ABŞ və ya sionistlər tərəfindən İraq suverenliyinin hər hansı bir pozulmasına birbaşa cavab vermək hüququnu” özlərində saxlayırlar.

İraq Baş naziri Əli Əl-Zeydi “İraqın suverenliyinə, qurumlarının gücünə və qüvvələrinin hazırlığına əsaslanan yeni bir mərhələnin başladığını” bəyan edib. Xatırladaq ki, Əli Əl-Zeydi silahlı qrupların silahlarını təhvil vermesini təmin edəcəyinə söz vermişdi. Onun hökuməti bu qrupların tərkisilah edilməsi üçün 30 sentyabr tarixini son tarix kimi təyin etmişdi, lakin sonradan silah məsələsinin həlli ilə bağlı danışıqlar prosesində tələbini geri götürdü. İran tərəfindən dəstəkləndiyi bildirən bir neçə qrup silahlarını yerə qoymaqdan imtina etdiyindən, yüksək vəzifəli siyasətçilər kompromisə ümid edirlər. Bu qruplar yalnız xarici qoşunların geri çəkilməsini deyil, həm də ABŞ-ın siyasi və iqtisadi müdaxiləsinə son qoyulmasını əhatə edən şərtlər irəli sürüblər.

P.İSMAYILOV

Türkiyədə Suriya və “Hizbullah” arasında danışıqlar aparılıb

Suriya hökumətinin və Livanın “Hizbullah” hərəkatının nümayəndələri tərəflər arasında gərginliyi azaltmaq məqsədilə Türkiyədə birbaşa danışıqlar aparılıb.

“Reuters” xəbər verir ki, bu barədə mənbələr məlumat verib. Görüş ötən ay azı bir dəfə baş tutub

istiqad ediblər. Görüş gərginliyin azaldılması səyləri çərçivəsində Türkiyə təhlükəsizlik və kəşfiyyat orqanlarının dövləti ilə baş tutub.

və qapalı formada keçirilib. Danışıqlarda “Hizbullah” nümayəndələri, eləcə də Suriya kəşfiyyat orqanlarının və Xarici İşlər Nazirliyinin əməkdaşları

Britaniya Rusiyaya qarşı sanksiyaları genişləndirib

Böyük Britaniya Rusiyaya qarşı sanksiyaları genişləndirib.

“Report” xəbər verir ki, bu barədə Britaniya Xarici İşlər Nazirliyinin məlumatında deyilir.

Məhdudiyyətlər 23 fiziki və hüquqi şəxsə, eləcə də 8 gəmiyə qarşı tətbiq edilib.

Sanksiyalar 23 fiziki və hüquqi şəxsə, eləcə də 8 gəmiyə şamil edilib. Xüsusilə sanksiyalardan yan keçməklə Rusiyanın mayeləşdirilmiş təbii qazının daşınması üçün istifadə olunan gəmilərə, həmçinin Londonun rusiayönümlü dezinformasiyanın yayılması və Ukrayna vətəndaşlarının hüquqlarının pozulması ilə əlaqələndirilmiş şəxslərə qarşı məhdudiyyətlər tətbiq edilib.

Bundan başqa, məhdudiyyətlər Lon-

donun rusiayönümlü dezinformasiyanın yayılması ilə əlaqələndirdiyi dörd

Gürcüstan vətəndaşını da əhatə edib.

Eyni zamanda sanksiya paketi çərçivəsində Britaniya tərəfinin kölgə donanmasına aid etdiyi üç gəmiyə, onlara

bunkerləmə xidmətləri göstərən iki gəmiyə və Rusiyanın üç buzqırar gəmisi-nə qarşı məhdudiyyətlər tətbiq edilib.

Məlumatla görə, fiziki və hüquqi şəxslərin aktivlərinin dondurulması və trast xidmətlərinin göstərilməsindən məhdudlaşdırılması, fiziki şəxslərin isə həm də Böyük Britaniyaya girişinə qadağa qoyulması nəzərdə tutulub. Gəmilərə münasibətdə gəmiçilik və ticarət əməliyyatlarına məhdudiyyətlər tətbiq edilib.

Britaniya XİN, həmçinin Yaponiya və Koreya Respublikasının enerji təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə mayeləşdirilmiş təbii qazın dəniz nəqliyyatı ilə də daşınması üçün ayrı-ayrı lisenziyaların qüvvədə olma müddətinin məhdud müddətə uzadıldığını bildirib.

“Yeni Azərbaycan” qəzetinə abunə olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

“Azərpoçt” MMC PDM- 0125984955, 0552004544
“Azərmatbuatyayımı” ASC - 0124411991, 0124404694
“Səma” MMC - 0125940252, 0503336969
“PressInform” MMC - 0703400100, 0504560835

“Qaya” MMC - 0125667780, 0502352343
“Spark Press” MMC - 0503548555
“Ziya LTD” MMC - 0124977696, 0503067744

1 illik abunə - 158,40 AZN
6 aylıq abunə - 79,20 AZN

Azərbaycanın İKT-də yeni imkanları...

Texnologiya artıq ixrac məhsuludur

Mövu barədə “Yeni Azərbaycan” a açıqlama verən İKT üzrə ekspert Natiq Əsədov bildirib ki, ənənəvi ixrac dedikdə göz önünə fiziki məhsullar gəlir: “Neft, qaz, kənd təsərrüfatı məhsulları, sənaye malları müxtəlif ölkələrə göndərilir və bunun qarşılığında gəlir əldə olunur. Rəqəmsal iqtisadiyyatda isə məhsulun fiziki formada daşınmasına ehtiyac yoxdur.

Proqram təminatı, bulud xidmətləri, məlumat ötürülməsi, rəqəmsal platformalar və peyk rabitəsi kimi xidmətlər sərhədləri keçərək xarici müştərilərə təqdim oluna bilər. Bu baxımdan “Azərkosmos”-un 36 ölkəyə xidmət göstərməsi Azərbaycanın texnologiya potensialının yalnız daxili ehtiyacların qarşılınmasına deyil, xarici bazarlara da yönəldiyini göstərir.

Burada diqqətçəkən məqam odur ki, Azərbaycan artıq texnologiyadan sadəcə istifadə edən ölkə kimi deyil, müəyyən texnoloji xidmətləri xaricə

təqdim edən ölkə kimi də çıxış edir”.

Ekspert bildirib ki, sözügedən 17,4 milyon dollarlıq ixrac gəliri göstərir ki, rəqəmsal xidmətlərin iqtisadi əhəmiyyəti getdikcə artır: “Bu göstəriciyə yalnız “36 ölkəyə xidmət göstərilib” prizmasından baxmaq kifayət deyil. Əsas məsələ həmin xidmətlərin yaratdığı əlavə dəyərdir.

Rəqəmsal iqtisadiyyatın üstünlüklərindən biri də məhz budur: texnoloji infrastruktur qurulduqdan sonra onun imkanlarından eyni vaxtda müxtəlif bazarlarda istifadə etmək mümkündür. Bir peyk infrastrukturunu bir neçə ölkənin şirkətlərinə xidmət göstərən, bir proqram təminatı müxtəlif bazarlarda satıla, bir rəqəmsal platforma minlərlə istifadəçiyə eyni anda xidmət göstərə bilər.

Deməli, İKT-nin inkişafı yeni iqtisadi model də formalaşdırır. Burada əsas resurs yalnız xammal və fiziki istehsal deyil, texnologiya, bilik və rəqəmsal infrastruktur olur”.

“Azərkosmos” 36 ölkəyə xidmət ixrac edib

İnformasiya və kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı artıq yalnız internet şəbəkəsinin genişləndirilməsi, yeni proqramların hazırlanması və rəqəmsal xidmətlərin artırılması ilə ölçülür. Müasir dövrdə texnologiya həm də ölkənin xarici bazarlara çıxardığı məhsul və xidmətlərdən birinə çevrilir. Bu baxımdan Azərbaycanın peyk imkanlarının xarici şirkətlərə təqdim edilməsi bunun diqqətçəkən nümunələrindəndir.

2026-cı ilin yanvar-avqust aylarında “Azərkosmos” dünyanın 36 ölkəsindən olan 95-ə yaxın şirkətə ümumilikdə 17,4 milyon ABŞ dolları dəyərində telekommunikasiya xidmətləri göstərüb. Bu barədə İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, bu dövrdə formalaşan ümumi gəlirlərin 61 faizini ixrac əməliyyatları təşkil edib. Peyk telekommu-

nikasiya xidmətlərinin ixracında ilk beşlikdə Böyük Britaniya, Lüksemburq, Türkiyə, Pakistan və Tanzaniya yer alıb.

Qeyd edək ki, bu rəqəmlər ilk növbədə Azərbaycanın kosmik sənayesinin göstəricisi kimi qəbul oluna bilər. Lakin məsələnin başqa və daha geniş tərəfi də var. Söhbət informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının ölkə iqtisadiyyatında yaratdığı yeni ixrac imkanlarından gedir.

Peyk texnologiyası gündəlik həyatın bir hissəsinə çevrilir

N.Əsədovun sözlərinə görə, peyk texnologiyası uzun illər ərzində daha çox kosmik tədqiqatlarla əlaqələndirilib: “Halbuki bu

gün peyklər gündəlik istifadə etdiyimiz kommunikasiya sistemlərinin mühüm hissəsidir. Televiziya yayımı, məlumat ötürülməsi, internet bağlantısı, müxtəlif kommunikasiya xidmətləri və uçqar ərazilərlə əlaqənin təmin olunması peyk texnologiyalarının tətbiq sahələrindəndir.

Bu baxımdan kosmik sənaye ilə İKT arasında sərhəd getdikcə

daha çox aradan qalxır. Peyk bir tərəfdən kosmik texnologiyanın məhsuludur, digər tərəfdən isə rəqəmsal iqtisadiyyatın infrastruktur elementidir.

Məhz buna görə də Azərbaycanın peyk imkanlarının inkişafını ölkənin ümumi informasiya-kommunikasiya texnologiyaları siyasətindən ayrı təsəvvür etmək çətinidir”.

Rəqəmsal iqtisadiyyat üçün yeni gəlir mənbəyi

Mütəxəssis qeyd edib ki, ölkəmizin qarşısında duran əsas məsələlərdən biri iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində texnologiyanın tətbiqini genişləndirməklə yanaşı, texnoloji imkanları gəlir gətirən xidmətlərə çevirməkdir: “ “Azərkosmos”-un ixrac fəaliyyəti bu istiqamətdə konkret nümunə yaradır. Burada dövlət və ya şirkət yalnız texnologiya əldə etmir, eyni zamanda həmin texnologiyı xarici

bazarda kommersiya xidmətinə çevirir.

Bu yanaşma gələcəkdə digər İKT sahələri üçün də əhəmiyyətli ola bilər. Proqram təminatı, kibertəhlükəsizlik, süni intellekt, məlumat emalı, bulud texnologiyaları və digər rəqəmsal xidmətlər üzrə yerli imkanların inkişaf etdirilməsi Azərbaycanın texnologiya ixracını genişləndirə bilər”.

Yeganə BAYRAMOVA

Qeyri-zorakılıq zəiflik yox, emosiyalara qalib gəlməkdir...

Bəzən dünyanı dəyişmək üçün güc nümayiş etdirmək deyil, gücdən imtina etmək lazımdır. Bir sözün qarşısını almaq, bir addımın münaqişəni dayandırdığı,

bir insanın səbir və anlayışla böyük gərginliyi aradan qaldırdığı məqamlar düşündüyümüzədən də çoxdur. Məhz bu həqiqət hər il 2 oktyabr - Beynəlxalq Qeyri-Zora-

kılıq Günündə bir daha xatırlanır.

Bu tarix təsadüfi deyil. Oktyabrın 2-si Hindistanın müstəqillik hərəkatının lideri, qeyri-zorakı müqavimət ideyasının ən tanınmış

simalarından biri olan Mahatma Qandinin doğum günüdür. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) 15 iyun 2007-ci ildə 2 oktyabrı Beynəlxalq Qeyri-Zorakılıq Günü

elən edib. Məqsəd zorakılıqdan imtina ideyasını, sülh və tolerantlıq mədəniyyətini, qarşılıqlı hörmət və anlaşmanı təşviq etməkdir.

Zorakılıq yalnız fiziki olmur...

Zorakılıq dedikdə yalnız əl qaldırmaq, döymək və ya başqa fiziki xəsarətləri yetirmək başa düşülməməlidir. Çünki zorakılıq bir davranış forması olaraq həm də cəmiyyətin üzünə qoyduğu mənəvi, psixoloji və sosial təzyiqləri əhatə edir. Məsələn, evdə, məktəbdə və ya iş yerində baş verən psixoloji zorakılıq çox vaxt fiziki zorakılıq qədər ciddi zərər verə bilər. Təhqir, böhtan, hədə-qorxu və digər mənfi davranışlar da zorakılığın bir növüdür.

Təəssüf ki, cinsindən və yaşından asılı olmayaraq, insanlar müxtəlif zorakılığın qurbanı olurlar. İllər ötdükcə isə müasir dünyamızda bu problem daha qabarıq şəkildə mü-

zakirə olunur. Zorakılığa məruz qalan şəxslərlə bağlı aidiyyəti orqanlar, həmçinin media qurumları müntəmadi informasiyalı cəmiyyətə ötürürlər.

Ancaq etiraf edək ki, adətən zorakılıqla bağlı yayılan informasiyalar əks reaksiyalara səbəb ola bilər. Belə ki, hər hansı bir zorakılıq hadisəsi müzakirə edildikdə və davamlı olaraq mediada dərc olunduqda ertəsi gün başqa bir zorakılığın şahidi oluruq. Bu, daha çox psixoloji amillərlə bağlıdır. Belə xəbərlər müntəmadi olaraq mediada yer alan zaman eyni və oxşar olan xoşagəlməz hallar yaşanır.

Mediada zorakılığın işıqlandırılması

Mövcud media məişət zorakılığı və qətl xəbərlərinə sanki o qədər maraqlıdır ki, bəzən oxunaqlı olsun deyərək, peşəkarlıqdan uzaq olan başlıqlarla çoxsaylı xəbərlər yazılır. Ekspertlərin fikrincə, təəssüf ki, bəzi jurnalistlər zorakılığa dəstək verdiklərinin fərqi belə deyillər. Onların sözüünə görə, məişət zorakılığı və gender məsələlərində məqsəd IP yığmağa, sensasiya yaratmağa, diqqəti cəlb etməyə yönəlidir. Xüsusilə, məişət zorakılığının daha çox qadınlara yönəlik olduğu vurğulanır.

Dünyada məişət zəminində öldürülənlərin 79 faizi...

Mübahisəli sual hələ də aktualdır. Nə üçün qadın hüququ, qadın qətlindən daha çox danışılır, bəs kişilər zorakılığa məruz qalırmı? Statistik göstəricilərə görə, dünyada məişət zəminində öldürülənlərin 79 faizi qadınlardır. Orta rəqəmlə hər gün dünyada 130-dan çox qadın qətlə yetirilir. Belə ki, qadınların böyük əksəriyyəti həyat yoldaşları, keçmiş partnyorları tərəfindən zorakılıq nəticəsində öldürülür.

Zorakılığın ilk izi harada olub?

Bu suala dəqiq cavab vermək çətinidir. Arxeoloji tapıntılar qədim insan cəmiyyətlərində də xəsarət və qarşıdurmaların mövcud olduğunu göstərir. Lakin tarix boyu zo-

rakılığın forması cəmiyyətin quruluşu ilə birlikdə dəyişib. Qəbilələr arasında toqquşmalar, işğallar, dini və siyasi qarşıdurmalar, köləlik, ayrışdırılma və müharibələr insan tari-

xinin ağır səhifələrini yaradıb.

İnsan özünü qorumaq üçün silah düzəldirdi, sonra həmin silahı üstünlük əldə etmək üçün istifadə etdi. Sadəcə alətdən qılınca, qılıncdan odlu silaha, oradan da dağdıcı müasir texnologiyalara qədər uzanan bu xətt göstərir ki, texniki tərəqqi hər zaman mənəvi tərəqqi demək deyil.

Tarixin paradokslarından biri də budur: insan bir tərəfdən daha təhlükəsiz və rahat həyat qurmaq üçün yeni vasitələr yaradıb, digər tərəfdən həmin vasitələrin bir qismini məhv etmək üçün istifadə edib.

Nə edə bilərik?

Məsələn, postsovet ölkəsi olan Litvada məişət zorakılığı ilə mübarizə modelində cəmiyyət üzvlərinin birgə iştirakı üçün maraqlı təşəbbüs həyata keçirilir. Belə ki, ərazi üzrə bələdiyyələrdə qara qutular yerləşdirilir, həmin qutulara hansısa zorakılıq görün və ya şahidlik edənlər anonim şəkildə məktub atırlar.

Alman fiziki Albert Eynşteynin belə bir fikri var: “Zorakılıq əxlaq səviyyəsi aşağı olan kişilər üçün

həmişə cazibəli gəlib”.

Beynəlxalq təcrübə artıq Eynşteynin bu fikrinin əksinə yeni model təqdim edir. Belə ki, tək zorakılıq qurbanına deyil, zorakılığa qarşı da dəstək praktikası formalaşıb. Praktika göstərir ki, belə şəxslər 3-6 aylıq təlim keçdikdən sonra onların 45 faizi davranışını dəyişə bilər.

Ölkəmizdə məişət zorakılığının profilaktikasında diqqətin artırılması məqsədilə 2010-cu ildə “Məişət

Zorakılığının qarşısının alınması” haqqında Qanun qəbul edilib. Bununla yanaşı, məişət zorakılığına məruz qalmış uşaq və qadınların tibbi, sosial, hüquqi və psixoloji reabilitasiyası mühüm məsələlərdən biri kimi dəyərləndirilir. Səhiyyə Nazirliyi, digər mərkəzi və yerli dövlət orqanları həmin işlərin təşkilinə və aparılmasına bilavasitə iştirak edirlər. Bu sahədə kadr potensialının gücləndirilməsi, məişət zorakılığının qarşısının alınması və zorakılıqdan zərər çəkmişlərin reabilitasiyasının aparılması ilə bağlı uşaq və qadınlarla işləyən mütəxəssislərin bilik və bacarıqlarının artırılmasına xüsusi diqqət yetirilir.

Yeganə BAYRAMOVA

Təsisçi:
Yeni Azərbaycan Partiyası

Baş redaktor:
Aliqış HƏSƏNOĞLU

www.yeniazərbaycan.com
mail@yeniazərbaycan.com
Ünvan: Bakı - AZ-1000, Üzeyir Hacıbəyli - 66

Telefonlar:
493-16-94
498-19-84

İndeks: 67100
Lisenzia: N-B-317
Tiraj: 4328
Sifariş: 1268

“Kapital Bank” ASC-nin Nərimanov rayonu filialı
h/h - 33080019443900419109
kod - 200093
VÖEN - 1500486601

Qəzet “Yeni Azərbaycan”ın bilgisayar mərkəzində yığılıb, səhifələnilib və “Azərbaycan” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilib.

Qəzet 1993-cü ilin
aprel ayından nəşr olunur.
Məsul nəvbətçi:

Yeganə Bayramova